

prosvetni delavec

List delavcev v vzgojnoizobraževalnih zavodih Slovenije

Ljubljana, 23. septembra 1977 — Številka 15

400-letnica rojstva Petra Pavla Rubensa

UNESCO je razglasil letošnje leto kot jubilejno ob 400-letnici rojstva velikega flamskega slikarja. Peter Pavel Rubens (1577—1640) ima svojevrstno mesto med največjimi mojstri baročne palete. Zavidljivo število slik in risb govori o izredni ustvarjalni vnemi, čeprav se pod njegovim imenom večkrat skriva njegova »delavnica«. V ospredju Rubensovega slikarstva so razgibane podobe, ki težijo k dramatičnim učinkom, k blestečemu obvladovanju stila, k sproščeni radoživosti, ki rada preide v čutnost, bogato nasičenost barv in se prepusti zanosu. Rubens je slikal mitološke motive, nabožne teme, zgodovinske prizore, portrete, krajine in dvorska slavlja. Poznan po vsej Evropi je imel številne učence in tudi posnemovalce. Rubensova risba je prav tako značilna, bodisi kot osnutek ali kot skica in kaže na izredno zmogljivost risarske tehnike. Ena teh je risba sina Nikolaja Rubensa (1619), ki jo hrani dunajska Albertina.

Leopold Kežar

Nič več v zaprtem krogu

Po dolgotrajnih (najbrž predolgih) tehtanjih in razmišljanjih se vendarle približujemo oblikovanju celostne vsebinske in systemske zasnove izobraževanja za delo in poklice po končani osnovni šoli. V prihodnjih mesecih se bomo ob razpravi o osnutku zakona o usmerjenem izobraževanju, o programski zasnovi srednjega usmerjenega izobraževanja, profilih poklicev in samoupravnem konstituiranju izobraževalnih delovnih organizacij srečavali z dokumenti, ki bodo opredeljevali vsebino in sistem celostno zasnovanega usmerjenega izobraževanja ter položaj vzgojnoizobraževalne dejavnosti v združenem delu, skupaj s temelji načrtovanja razvoja in svobodne menjave dela.

Usmerjeno izobraževanje bo zasnovano kot skupna funkcija delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, učencev in študentov ter delavcev v izobraževalnih organizacijah. Vsak od teh temeljnih nosilcev bo prevzel svojo posebno in nepogrešljivo vlogo v njegovem izobraževanju.

Delavci v temeljnih organizacijah združenega dela, ki bodo z delom svojega dohodka prek svobodne menjave dela zagotavljali materialne možnosti za uresničevanje vzgojnoizobraževalne dejavnosti in njen razvoj, bodo zlasti načrtovali izobraževalne potrebe, ugotavljali in sprejemali profile poklicev, zagotavljali možnosti in neposredno uresničevali nekatere dele vzgojnoizobraževalnega procesa (praktični pouk, proizvodna praksa itd.), skupaj z delavci izobraževalnih organizacij pa bodo načrtovali in sprejemali vzgojnoizobraževalne programe ter sodelovali pri upravljanju vzgojnoizobraževalnih organizacij.

Kaj bomo k uresničevanju tako daljnosežne družbene naloge, kot je preosnova sedanjega srednjega in visokega šolstva, izobraževanja odraslih in poklicnega izobraževanja v enoten sistem usmerjenega izobraževanja, prispevali pedagoški delavci?

Družbeni smotri usmerjenega izobraževanja postavljajo na prvo mesto vzgajanje in izobraževanje celostne osebnosti za delo in samoupravljanje v skladu s potrebami združenega dela in celotne družbe ter s tem oblikovanje lika socialističnega, strokovno in samoupravno aktivnega delavca.

Kakšne zahteve izhajajo iz tako zastavljenega vzgojnoizobraževalnega dela?

Najbrž si danes še ne moremo ustvariti celostne slike zahtev, ki jih bo reformirano vzgojnoizobraževalno delo postavljalo pedagoškemu delavcu, saj ga bomo v mnogočem gradili in oblikovali iz izkušenj, v skupnem delu z učenci ter iz potreb in izkušenj združenega dela. Lahko pa že danes razberemo nekatere bistvene razlike in novosti v funkciji učitelja na področju usmerjenega izobraževanja.

Opozoriti je treba predvsem na temeljno izhodišče novega sistema, namreč da je usmerjeno izobraževanje v svojem bistvu sestavina enotnega procesa dela in izobraževanja, s katerim se prepleta, in kot stalno izobraževanje traja vse življenje. Iz tega sledi zlasti, da izobraževalnega procesa ne bomo uresničevali več izolirano, v zaprtem krogu izobraževalne dejavnosti ali posameznih šol, ampak v skupni aktivnosti izobraževalnih in proizvodnih organizacij združenega dela. Učitelji bodo svojo funkcijo v tem procesu uresničevali v tesni povezavi in s sodelovanjem z delavci v proizvodnji.

V tako povezanem procesu dela in izobraževanja prevzema šola in učitelj novo, bistveno funkcijo. Ne gre namreč samo za to, da se vsebina in metode izobraževanja ustrezno prilagajajo potrebam družbe in združenega dela. Naloga šole in učiteljev bo, da poleg vzgajanja in izobraževanja za poklic in delo v ožjem pomenu besede v vzgojnoizobraževalnem procesu zagotovijo tudi ustrezno usmerjanje mladine v skladu s sposobnostmi, interesi in nagnjenji posameznikov ter v skladu z družbenimi potrebami.

Vemo, da omenjene predpostavke praviloma niso med seboj usklajene, zato čaka šole in učitelje nova, nadvse odgovorna naloga, da jih skupaj z učenci in starši ter z delavci v združenem delu kar najbolj uskladijo. Uresničevanje te naloge bo toliko bolj občutljivo, ker jo bomo morali opravljati tako, da bomo omogočili vsakemu posamezniku, da kar najbolj razvije svoje ustvarjalne sposobnosti in se oblikuje v svobodno in humano osebnost. Pri tem bomo v veljavnem sistemu, ob vzgojnoizobraževalnih vsebinah in pedagoški aktivnosti zagotavljali uresničevanje človekove temeljne ustavne pravice — da si pod enakimi pogoji pridobiva znanje in izobrazbo — ter usklajevanje usmeritev mladine in odraslih s potrebami dela.

Za tako zahtevno nalogo prav gotovo ne bo dovolj le osebna zavzetost in morda še kako dopolnjevanje strokovnih znanj, ki so na voljo. Morali se bomo tudi ustrezno organizirati, saj v ozko zasnovanih šolah, prilagojenih le za izvajanje posameznih poklicnih programov, za tako usmerjanje ni mogoče kaj prida storiti. Potrebna nam je samoupravna in strokovna organiziranost v funkcionalno sposobne temeljne in delovne organizacije, zasnovane tako, da bodo zmogljive dajati mladini in delavcem v združenem delu dovolj sorodnih izobraževalnih programov različnih zahtevnosti. Programov, ki bodo mladini in odraslim v resnici omogočali oblikovanje poklicnih interesov, usklajenih s sposobnostjo in z nagnjenostjo posameznikov ter s potrebami združenega dela.

Morda bo treba kaj spremeniti tudi v naši miselnosti. Za nas, ki bomo z množicami različno sposobnih in različno motiviranih mladih ljudi iz vseh okolij postavljeni pred nalogo, da jih usposobimo za delo in življenje, ne bo moglo biti več bolj ali manj cenjenih, privlačnih, »modnih« in še kakšnih del in poklicev. Morali bomo znati premagati nekatere predsodke in se dvigniti nad stihijsko izoblikovano miselnost. V praksi našega vzgojnoizobraževalnega dela bo treba uveljaviti družbeno enakovrednost vseh in vsakega poklica ter mladim generacijam samoupravne socialistične družbe ustvarjati možnosti, da si pridobivajo znanje za delo resnično le s sposobnostjo in delavnostjo ter v skladu s potrebami združenega dela. S tem bodo pedagoški delavci prevzeli bistveno razširjeno socialno in politično funkcijo v samoupravno organiziranem združenem delu.

Seminar o šolanju otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini

Odgovorna družbena naloga

V Bečićih pri Budvi je bil od 1. do 5. avgusta letos šesti seminar za učitelje, ki poučujejo materinsko otroke naših delavcev v tujini. Udeležencem seminarja — bilo jih je 251 — so predavali Borislav Šoškić, Aleksander Bakočević, dr. Boro Petkovski ter drugi družbenopolitični, pedagoški, javni in kulturni delavci iz vse Jugoslavije. Seminar je potekal v znamenju naših in Titovih jubilejev. Od letošnjega šolskega leta bo potekal pouk za naše otroke v tujini po novem predmetniku in učnem načrtu. Še vedno ni učenikov. Pedagoška veda ne posveča tej dejavnosti dovolj pozornosti, zato mora zanj tem bolj poskrbeti naša družbena skupnost.

O tem, da skrbi naša družbena skupnost za šolanje otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, v zadnjem času bolj organizirano in načrtno, priča tudi tale podatek: na prvem seminarju, ki je bil leta 1972 v Sremskih Karlovcih, je bilo le trideset naših prosvetnih delavcev, ki so se odločili za delo v tujini. V preteklih letih — na seminarjih v Škofji Loki, na Plitvičkih jezerih, v Poreču in Beogradu pa do leta 1977 v Bečićih se je glede na število naših učiteljev, ki so odhajali v tujino — večalo tudi število udeležencev seminarjev. Na tem šestem seminarju se je zbralo 251 učiteljev iz 11 dežel Zahodne Evrope: Avstrije, Belgije, Danske, Francije, Holandije, Luksemburga, Norveške, Zahodne Nemčije, Švice, Švedske in Velike Britanije, pa tudi iz Avstralije, Egipta, Libije in Združenih držav Amerike.

Po najnovejših podatkih je v omenjenih 11 deželah Zahodne Evrope osnovnošolskih otrok 27.885 (od skupno 53.189). Od otrok te starosti jih ima samo v zahodni Nemčiji dopolnilni pouk 17.231; to je tudi razumljivo, saj je v tej deželi največ naših delavcev. Bolj natančne primerjave nas privedejo k sklepu, da ima le 53% teh otrok pouk v materinski; to pa vsekakor ne ustreza. Če upoštevamo, da smo začeli to obliko vzgojnoizobraževalne dejavnosti pri nas resneje proučevati in spremljati šele v zadnjih letih, potem podatki niti niso tako zaskrbljujoči. Res pa je, da moramo delati še hitreje, da bo čim več otrok deležen pouka v materinski. Tudi v Bečićih smo slišali, da si sedanjega življenja, dela in bivanja jugoslovanskih državljanov v tujini ni mogoče več zamisliti brez aktivnega dela naših prosvetnih delavcev, ki sodelujejo ne samo pri vzgojnoizobraževalnem delu z otroki, temveč tudi v vseh drugih oblikah družbenega življenja jugoslovanskih državljanov.

Udeleženci šestega seminarja — med njimi je bilo tudi dvainšestdeset novih — tako imenovanih učiteljev — pripravnikov, so poslušali več zanimivih predavanj o notranjem razvoju naše dežele — o tem je govoril **Budišlav Šoškić**, predsednik skupščine SR Črne gore, o naši zunanji politiki mednarodnem položaju Jugoslavije pa **Aleksander Bakočević**, predsednik komisije zvezne konference SZDL Jugoslavije za mednarodne odnose in sodelovanje.

V posebnem delu seminarja je bilo precej predavanj, ki so obravnavala vzgojnoizobraževalno delo s pedagoško strokov-

ljem dati mnogo več strokovne in pedagoške pomoči, kot pa so jo imeli doslej.

Ob tem se postavlja tudi vprašanje kadrovske krepitve medrepubliško-pokrajinske komisije za šolanje jugoslovanskih otrok v tujini. To je še posebno pomembno, ker je pred nami še ena naloga — šolanje odraslih jugoslovanskih državljanov v tujini. Poseben problem predstavljajo pripadniki tako imenovane druge generacije migrantov. Problematika šolanja otrok naših delavcev, začasno zaposlenih v tujini, in izobraževanje odraslih zahteva kljub vidnim in pomembnim dosežkom še več

IV. kongres jugoslovanskih pedagogov

ČETRTI KONGRES JUGOSLOVANSKIH PEDAGOGOV pod skupnim naslovom Vzgoja in delo, ki ga organizira Zveza pedagoških društev Jugoslavije, bo od letošnjega 19. do 21. oktobra v Budvi.

V sedanjih preobrazbi vzgojnoizobraževalnega sistema naše dežele postajata delo in usmerjanje v delo izredno pomembni komponenti skupnih sprememb. Zveza pedagoških društev Jugoslavije želi čimbolj vsestransko in popolno obravnavati številna vprašanja in dileme in tako prispevati k iskanju najboljših rešitev. Ustrezne rešitve pomenijo temelj za graditev novega sistema usmerjenega izobraževanja, tj. za nadaljnjo vzgojo in izobraževanje v sodobnih razmerah in glede na naše potrebe.

Osrednji referat na kongresu pod naslovom Vzgoja in izobraževanje v samoupravni socialistični družbi kot funkcija dela in v funkciji dela bo imel dr. Josip Pivac, profesor Filozofske fakultete v Zadru.

Ob kongresu bosta tudi simpozija z naslednjima temama: 1. UČINKOVITOST OSNOVNE VZGOJE IN IZOBRAŽEVANJA — referat dr. Franceta Strmcnika, profesorja Filozofske fakultete v Ljubljani, in

2. SAMOUPRAVNA PREOBRAZBA USMERJENEGA IZOBRAŽEVANJA IN VZGOJE — referat dr. Mihajla Palova, profesorja Filozofske fakultete v Novem Sadu, in sodelavcev.

Ob obravnavi osrednjega referata in na simpozijih bo še nekaj koreferatov in več poročil. Zato da bo razprava čimbolj pestra in učinkovita, sporočamo udeležencem, da bodo ustne razprave omejene na 5 minut.

Četrti kongres jugoslovanskih pedagogov bo v objektih podjetja »MONTENEGROTURIST« v Budvi (hoteli: International, Plaža, Adriatic in Slavija). Bivanje v hotelih — polni penzion (z bivalno takso) stane 150,00 din v dvoposteljni in 180,00 din v enoposteljni sobi.

Rezervacije sporočite na naslov: Hotelsko-turističko podjetje »Montenegroturist«, 81310 Budva.

»Montenegroturist« zagotovi tudi prevoz za vse organizirane prihode skupin z letališč Titograd, Tivat, Dubrovnik pa tudi z železniške postaje Bar, če nam skupina (najmanj 15 oseb) sporoči svoj prihod tri dni prej. Prevoz v obe smeri stane na osebo:

Dubrovnik—Budva	136,00 din
Tivat—Budva	68,00 din
Titograd—Budva	110,50 din
Bar—Budva	80,00 din

Prispevek 500,00 din (ali 300,00 din za vsakega dodatnega udeleženca iz iste delovne organizacije ali ustanove) vplačate na žiro račun 60806-678-12227. Savez pedagoških društev Jugoslavije. Prispevek je treba plačati čimprej zato, da bodo lahko prijavljeni udeleženci pravočasno prejeli gradivo za kongres. Tudi tisti, ki bodo imeli poročila, morajo plačati prispevek.

Udeležencem kongresa, ki bodo vplačali prispevek pravočasno, bodo dobili gradivo vnaprej. Natančen spored dela kongresa bodo dobili udeleženci neposredno pred začetkom kongresa, ki je predviden 19. oktobra ob 9. uri v dvorani št. I, na Jadranskem sejmu v Budvi.

Natančnejša pojasnila dobite po telefonu št. 339-381 ali pismeno na naslovu: Savez pedagoških društev Jugoslavije, Beograd, Moše Pijade 12-V.

Dogovori o izobraževanju naših delavcev

Na seminarju v Bečićih so veliko govorili tudi o izobraževanju naših delavcev, zaposlenih v drugih deželah. Slišati je bilo tudi kritične pripombe o delu posameznih vzgojnoizobraževalnih ustanov, pozdravili pa so ustanovitev Skupnosti organizacij združenega dela na področju izobraževanja naših delavcev v tujini, ki ima 23 članov. Skupnost je v kratkem času napravila kar precej. Sprejet je bil družbeni dogovor in podpisan samoupravni sporazum, ki uravnava vse odnose v izobraževanju. To sta dokumenta, ki ju morajo spoštovati vse članice.

V Bečićih je bila tudi seja izvršnega odbora skupnosti pod predsedstvom profesorja Milana Latinovića iz Zagreba. Prof. Latinović je seznanil novinarje z akcijami skupnosti, posebno s pripravami prve številke biltena in z organizacijo strokovnega posvetovanja, ki bo letošnje jesen v Ohridu.

Dr. Boro Petkovski, sekretar sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, se je udeležil seje medrepubliške in medpokrajinske komisije za izobraževanje naših delavcev v tujini, katere člani so sodelovali pri delu posvetovanja.

Tudi ta seja je pokazala, da poteka izobraževanje naših delavcev v tujini bolj organizirano in uspešno, treba pa bo narediti še veliko, da bodo dosežki zadovoljivi.

truda, dela, organiziranosti in načrtnosti. O tem ni dvoma: to zahtevajo od nas vse družbenopolitične sile naše socialistične samoupravne družbe.

Udeleženci šestega seminarja za jugoslovanske učitelje v tujini so znova potrdili, da so pripravljeno svoje izredno delikatno, odgovorno in težavno delo tudi v prihodnje opravljati tako, kot zahteva naša socialistična samoupravna družba pod vodstvom Zveze komunistov in tovariša Tita.

V pismu, v katerem so čestitali tovarišu Titu ob njegovih velikih jubilejih so ti pionirji tovrstne vzgojnoizobraževalne dejavnosti zapisali: »Tudi v prihodnje bomo vzgajali naše otroke in delavce tako, kot si nas učil — v duhu socialističnega samoupravljanja, politike neuvržnosti, bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti, saj se zavedamo, da je v tem tudi zagotovilo naše velike prihodnosti.«

Hitreje naprej

Celodnevna osnovna šola si vztrajno utira pot. Vztrajno, toda počasi. Tako so ugotavljali letošnjega 16. septembra na razširjeni seji koordinacijskega odbora za uvajanje celodnevne osnovne šole, ki deluje pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije.

Predsednica tega odbora Majda Poljanškova je poudarila, da ne moremo biti povsem zadovoljni s tem, kar smo dosegli v preteklih letih. V prejšnjem šolskem letu je bilo v 30 občinah le 41 šol, ki so prešle na celodnevno delo — od tega 10 popolno organiziranih šol v celoti in 17 postopoma, poleg tega pa še 14 podružničnih šol. To je seveda precej daleč od zamisli, naj bi imeli v vsaki občini vsaj eno popolno celodnevno šolo, ali od težeje, zapisane v srednjeročnem načrtu razvoja SRS, da naj bi bilo do leta 1980 že 25% učencev vključenih v celodnevno šolo ali podaljšano bivanje.

Celodnevna osnovna šola je smotno nadaljevanje podaljšane bivanja, ki smo ga začeli pri nas uvajati že pred približno 15 leti. Seveda pa je to tako vsebinsko kot organizacijsko zelo izpopolnjena oblika vzgojnoizobraževalnega dela. Zato je razumljiva težnja — poudarjena je bila tudi na seji odbora, da naj oddelki podaljšane bivanja preračajo v celodnevno organizirano delo na šoli. Ta proces pa se je komajda začel. Nasprotno kažejo podatki, da se tudi v zadnjih treh letih podaljšano bivanje še vedno bolj uveljavlja kot celodnevna osnovna šola. Število učencev v podaljšanem bivanju se je povečalo od 9% na 11,5%. Sedaj je organizirano na 281 šolah v 1092 homogenih in kombiniranih ter 216 čistih oddelkih s skupno 25.078 učenci. Ugotoviti je treba, zakaj šole ne organizirajo celodnevne dela v čistih oddelkih podaljšane bivanja. Le deloma so krive slabe materialne razmere. Brez dvoma vpliva na to tudi dosedanje vrednotenje dela, saj priznavajo izobraževalne skup-

nosti šolam dva učitelja na oddelkih podaljšane bivanja in samo od 1,5 do 1,7 učitelja na oddelkih celodnevne šole.

Toliko smo že napredovali, da dandanes niso več potrebna pričevanja o tem, kako potrebna je celodnevna šola. Nasprotno — vse več občanov želi, da bi v njihovi občini vzniknila šola s celodnevno delom, taka, ki bi bila prosvetnokulturno žarišče kraja. Zakaj torej zastoj?

Sprva je bilo videti, da bo ob močni podpori vseh družbenopolitičnih dejavnikov pot celodnevni šoli zelo hitro zglajena. Pokazalo pa se je, da so šole vse preveč pričakovale samo od občinskih izobraževalnih skupnosti, te pa niso mogle zagotoviti dovolj denarja. Ponekod so drugi sodelovali samo v začetku, kasneje pa so šole ostale same pred nerešljivimi problemi. Tudi koordinacijski odbori niso povsod zaživel tako, kot bi morali, ali pa so pomagali šolam, samo tedaj, ko je bilo treba poskrbeti za začetni denar. Zunanji sodelavci, ki so tolikanj objubljeni pomoč pri svobodnih dejavnostih, so marsikdaj odgovorili, pokazalo pa se je tudi, da so ob strokovnih mentorjih potrebni še pedagoški mentorji. Za vse dejavnosti potrebujejo šole dovolj ustreznega prostora — nova šolska poslopja pa še vedno gradijo po starih načrtih, ne da bi upoštevali potrebne celodnevne šole.

Na vse te pomanjkljivosti so opozarjali razpravljavci na omenjeni seji, vsi pa so se strinjali, da so stari družbenoekonomski odnosi, ki se ohranjajo v glavnem še povsod, temeljna ovira za razvoj celodnevne osnovne šole. Interesne skupnosti bodo morale v prihodnje nujno upoštevati obseg in kakovost dela, šole pa natančneje načrtovati svoje programe. To pomeni, da šola, ki je razvila celodnevno delo, opravlja bolj kakovostno in zahtevnejše delo — zato bo morala prejeti tudi več denarja. Enako velja tudi za delo učiteljev. Ne morem več govoriti samo o njihovi učni obveznosti, ampak o delovni obveznosti, ki je

enaka kot pri drugih delavcih — 42 ur na teden. Če tega ne bomo upoštevali, bo ostal učiteljev delavnik še nadalje »harmonika«. Dogovoriti se bo treba za enotne normative v vsej republiki in končno le določiti, kaj vse spada v učiteljevo delovno obveznost. Šele potem bo mogoče izdelati ustrezna merila za vrednotenje programov vzgojnoizobraževalnega dela, ki jih potrebujemo za dogovarjanje z uporabniki.

Na starih družbenoekonomskih odnosih ni mogoče graditi nove, moderne šole. Koordinacijski odbor poudarja, da se je treba za hitrejšo prehajanje na celodnevno osnovno šolo bolje samoupravno organizirati in zagotoviti neposreden vpliv delavcev v združenem delu in v krajevnih skupnostih. Jasneje je treba zasnovati delegatska razmerja in uveljaviti neposredne oblike menjave dela. Tako bodo v temeljnih izobraževalnih skupnostih bolj celostno povezani vsi samoupravni nosilci interesov za vzgojo in izobraževanje. Razpravljavci so menili, da bo taka neposredna delegatska povezanost lahko zagotovljena le, če bodo izbrane posebne delegacije za področje vzgoje in izobraževanja.

Koordinacijski odbori v občinah bodo nadaljevali delo in spodbujali proces organiziranja. Skrbijo naj, da se bodo uredniševalne zamisli, ki bi pomagale šoli na prehodu k celodnevni delu: da bodo delovni ljudje združevali sredstva za šole, se dogovarjali o mentorjih, vsebinskih znanjih, bogatejšem programu celodnevne osnovne šole in. Opozorjeno je bilo tudi na to, da je treba učitelje bolj pripraviti za delo v celodnevni osnovni šolah. Zlasti študenti, naj bi ga že med študijem bolj spoznali — tako da bi jih vključevali v delo kot enakovredne člane, šolskih kolektivov. Pri taki usmeritvi in povezovanju študija z delom morajo seveda sodelovati tudi kadrovske šole.

MARIJANA KUNEJ

Sklepi o nadaljnjem delu

Potem ko so pregledali in razčlenili dosedanje delo s področja organiziranja vzgoje in izobraževanja otrok in mladine jugoslovanskih državljanov, začasno zaposlenih v tujini, so na plenarnih sejah in v delovnih skupinah poudarili nekatera aktualna vprašanja, ki jim bo treba v prihodnjem obdobju posvetiti posebno pozornost. Sprejeli so te sklepe:

— Kljub temu da je 53% osnovnošolskih otrok deležnih raznih oblik vzgojnoizobraževalnega dela v materinski, morajo v prihodnjem obdobju pristojni organi pri nas in v tujini, v sodelovanju z učitelji, starši, združenji jugoslovanskih državljanov in s prosvetnimi organi dežel, v katerih so zdomci, storiti vse, da se bo to število še povečalo. Pri nadaljnjem delu je treba posvetiti več pozornosti razvoju vzgojnoizobraževalnega dela v jezikih narodov in narodnosti SFRJ za otroke jugoslovanskih državljanov v prekomorskih deželah (Avstraliji, Kanadi, ZDA). Da bi to lahko dosegli, je treba pregledati, kakšne so možnosti za uvedbo drugih organizacijskih oblik dela z otroki jugoslovanskih državljanov.

— V šolskem letu 1977-78 se je začelo uvajanje novega načrta vzgojnoizobraževalnega dela za otroke jugoslovanskih državljanov, začasno zaposlenih v tujini, orientacijskega načrta vzgojnoizobraževalnega dela s predšolskimi otroki in načrta vzgojnoizobraževalnega dela za redni pouk učencev osnovnošolske starosti v ZR Nemčiji (bavarski model).

— Da bo te načrte mogoče uresničiti, mora prosvetno-pedagoška služba zagotoviti strokovno pomoč učiteljem ter pripraviti ustrezne metodične napotke pa tudi navodila o šolskem razvidu. Gibkost programa daje učiteljem možnost, da povsem samostojno izbirajo učne metode in programske vsebine. Glede na

tak program, morajo učitelji kar najbolj zavzeto sodelovati pri delu. Izdelava načrta zahteva intenzivno strokovno delo in izmenjavo izkušenj v strokovnih aktivih. Zato mora postati delo strokovnih aktivov še bolj intenzivno, na območjih, kjer aktivov še ni, pa jih je treba ustanoviti.

— V skladu z učnim načrtom in zasnovo učenikov se mora stalna konferenca za izdajanje učbenikov čimprej lotiti dela. Pri izdelavi učbenikov je treba uporabiti dosedanje izkušnje učiteljev ter jih pridobiti za soavtorje in recenzente. Zagotoviti je treba tudi ustrezno didaktično gradivo za uresničitev učnih vsebin.

Z izdajatelji otroških listov pa tudi strokovno pedagoških časnikov in revij se je treba dogovoriti, da bodo tudi v tovrstnih publikacijah ustrezno obdelane programske vsebine, predvidene v načrtih vzgojnoizobraževalnega dela.

— Da bi imeli učenci, ki se vrnejo v domovino, manj težav, bi morali zagotoviti nenehno sodelovanje s šolami in družbenim okoljem, iz katerega izvirajo (dopisovanje z vrstniki, organizirano skupno bivanje v domovih, ekskurzije idr.).

Učencem, ki se vrnejo, je treba posvetiti posebno skrb v ustreznih vzgojnoizobraževalnih zavodih (dopolnilni pouk in druge oblike vzgojnoizobraževalnega dela) in družbenih organizacijah.

— Število jugoslovanskih otrok v posebnih šolah tujih dežel je neupravičeno visoko, kar je, v glavnem posledica tega, da ne poznajo dovolj jezika dežele, v kateri prebivajo. Zato se morajo učitelji in svetovalci za šolska vprašanja — ob sodelovanju jugoslovanskih strokovnjakov, v stikih s prosvetnimi organi v tujini prizadevati, da se bo število učencev v posebnih šolah zmanjšalo.

— Število predšolskih otrok zahteva organizacijo raznih oblik

vzgojnoizobraževalnega dela — zato da bi bilo vanje zajetih čim več otrok pa tudi zato, da bi dosegli redno vzgojnoizobraževalno delo. Za širjenje te dejavnosti je treba zagotoviti ustrezno materialno osnovo.

Nujno je izdelati načrt vzgojnoizobraževalnega dela za učence srednjih šol v tujini in strokovno pa tudi drugače pomagati pri organizaciji pouka.

— Zato da bi si jugoslovanski delavci, začasno zaposleni v tujini, pridobili osnovno izobrazbo in se strokovno usposobili, jim morajo učitelji, ki poučujejo njihove otroke, pomagati in se vključiti v delo vzgojnoizobraževalnih organizacij združenega dela v Jugoslaviji, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih v tujini.

— Ker opravljajo učitelji poleg dela tudi družbeno delo, jih je treba prek ustreznih organov in organizacij pravočasno seznaniti z vsemi aktualnimi družbenopolitičnimi dogodki. V ta namen bi jim morali prek kulturno — informativnih središč in diplomatsko konzularnih predstavništev zagotoviti ustrezno informativno gradivo (dnevni tisk, strokovne časnike, informativne in druge izdaje).

— V prihodnjem obdobju bo treba posvetiti ustrezno pozornost položaju redno in honorarno zaposlenih učiteljev in reševati njihove probleme v skladu s predpisi; pri tem bo treba upoštevati tudi posebnosti posameznih dežel.

— Tudi tokrat so se udeleženci seminarja strinjali, da so seminarji nujni — in sicer enkrat letno v Jugoslaviji. Zaradi težav, ki nastajajo ob organizaciji seminarja v poletnih mesecih, bi bilo treba razmisliti o tem, da bi organizirali seminarje v spomladanskih počitnicah — v aprilu.

Poleg teh letnih seminarjev je še nadalje treba organizirati krajeve seminarje in posvetovanja z učitelji v tujini in posameznih deželah.

»Ni se nam treba sramovati naše osnovne šole«

Pogovor z Žagarjevim nagajcem — prof. MIROM LUŽNIKOM

Skromni in postrtovalni ne silijo v ospredje, zato jih največkrat po krivici pozno opazimo.

Vedno pa se zgodi, da zmaga. Zmaga njihovo delo. Tokrat smo zaprosili enega izmed takih postrtovalnih delavcev na področju osnovnega šolstva, profesorja pedagogike Mira Lužnika, sedanjega namestnika direktorja Zavoda SRS za šolstvo.

Za svoje dolgoletno uspešno delo je prejel letos Žagarjevo nagrado. Vse od zgodnjih poveljnih let pa vse do danes se je razdal najprej pri intenzivnem pedagoškem delu na šoli, nato na vodilnih mestih republiških ustanov. V strokovnem tisku je vsa leta objavil veliko prispevkov o vzgojnoizobraževalni problematiki in posvetil svoje moči izobraževanju pedagoških delavcev in tudi staršev. Z veliko zagnanostjo se je lotil preobrazbenih prizadevanj za novo osnovno šolo na Slovenskem in postal njen najuspešnejši oblikovalec.

Kot vedno je tudi danes v nenehnem hitenju in delovni vnemi in težko smo mu ukradli čas za pogovor:

Kako bi na kratko ocenili, ali bolje, primerjali obdobje pred reformo osnovne šole in po njej glede na resnične dosežke?

Osnovno izobraževanje je doživelo najgloblje vsebinske in organizacijske premike z reformo leta 1958, nato pa v letih 1966 in 1972 prav tako pomembne dopolnitve, ki so bile rezultat empiričnih spoznanj pri uresničevanju vzgojnoizobraževalnega dela v osnovnih šolah. V odgovoru na vprašanje si bom prizadeval, sicer le fragmentarno, nakazati, v čem vidim napredek pri razvoju osnovne šole na Slovenskem, in sicer predvsem v zadnjih desetih letih. Pri tem mislim tako na izboljšanje kakovosti vzgojnoizobraževalnega procesa kakor tudi na izboljšanje materialnih možnosti in različnih kvantitativnih kazalnikov, ki so medsebojno pogojeni in soodvisni.

V vsebinskem pogledu je bil storjen pomemben premik pri uresničevanju vzgojnoizobraževalnih smotrov; pedagoški delavci so se bolj zavzeli za uveljavljanje marksističnih spoznanj in vrednot pri oblikovanju znanstvenega pogleda na svet in pri razvijanju socialističnih samoupravnih odnosov, in o pri vseh komponentah vzgojnoizobraževalnega dela in življenja v osnovnih šolah. Seveda ta napredek še ni zadovoljiv v vseh okoljih in tu in tam še naletimo na nezadostna prizadevanja ter na pomanjkljivosti v tej smeri. Globalno gledano pa so uspehi na tem področju opazni. Drug pomemben vidik, ki kaže, da prihajamo postopoma do pozitivnih sprememb, pa se izraža v dozorevanju spoznanja o nujnosti preraščanja faktografskega posredovanja učne snovi na oblike in metode dela, ki bolj razvijajo pri učencih vedoželjnost, kritično mišljenje ter odkrivajo zakonitosti in vzročno-posledične odnose v družbi in naravi. Seveda pa bodo za popolno uveljavljanje teh spoznanj v pedagoški praksi potrebni še veliki napori v prihodnosti. Nič manj pomemben napredek je bil storjen v uveljavljanju in uporabi osvojenega znanja, kar je mogoče ugotoviti domala pri vseh predmetih ali predmetnih področjih, ki so zastopana v predmetniku osnovne šole. Dokaz za to so najrazličnejše novosti tako v učnih načrtih, učbenikih in priročnikih, v bogatejšem izboru najrazličnejšega didaktičnega gradiva kot v oblikah in metodah dela pedagoških delavcev, ki so se za sodobnejši način dela usposabljal v številnih dopolnilnih tečajih in seminarjih, ki jih je organiziral Zavod SRS za šolstvo. Četudi so bili storjeni najkorenitejši posegi v pouk matematike, fizike, biologije, tujih jezikov in kemije, ni mogoče mimo dejstva, da so bili opravljeni v tej smeri pomembni premiki tudi pri vseh drugih predmetih.

Postopoma se vse bolj uveljavljajo vzgojne komponente pedagoškega dela, kar se izraža tako pri razvijanju samoupravnega delovanja učencev, pri boljšem zaznavanju odnosov med ljudmi in med spoloma, pri razvijanju prostovoljnih interesnih dejavnosti, pri večji zavzetosti za zdravstveno in prometno vzgojo ter za dopolnilni in dodatni pouk, kot sploh v večji skrbni za celostni osebnostni razvoj otrok in mladine.

Pomembne spremembe v tem obdobju je doživelo tudi ocenjevanje vzgojnih področij in vedenja, kjer so petstopenjske številčne ocene zamenjale tristo-penjske opisne ocene. Novi način ocenjevanja se je razmoma hitro uveljavil brez večjih pretresov in je bil tako med učitelji kakor tudi pri starših ugodno sprejet. Več problemov je bilo le pri opredeljevanju splošnega uspeha učencev, kjer še vedno prihaja do teženj po aritmetičnem izračunavanju ocen namesto kompleksnejšega vrednotenja učenčevega napredka in doseženih uspehov.

Med pomembne dosežke zadnjega desetletja moramo šteti tudi izboljšanje rezultatov vzgojnoizobraževalnega dela, ki se med drugim izražajo v napredovanju učencev iz razreda v razred. V šolskem letu 1966-67 je v vseh osnovnih šolah na Slovenskem ponavljalo razred 13,3 % učencev, v letih pred tem je bil ta odstotek še višji. Ob koncu šolskega leta 1975-76 pa je bilo 1,4 % ponavljalcev. Seveda pa nam ta podatek še ne pove, če se je tudi raven znanja enakovredno dvignila. Za zadnje šolsko leto 1976-77 podatki še niso znani. K izboljšanju teh rezultatov je poleg intenzivnejšega pedagoškega dela prispevalo še povečanje vzgojnoizobraževalnih organizacij, ki vključujejo otroke z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, povečano vključevanje otrok v podaljšano bivanje in celodnevno šolo, intenziviranje dodatnega in dopolnilnega pouka in delo šolskih strokovnih delavcev (šolskih pedagogov, psihologov in socialnih delavcev). Treba pa je poudariti, da skrb za nadarjene učence še vedno ni toliko razvita, kot ga vprašanje v širšem družbenem interesu zasluži.

Še vedno pa je javnost kritična do visokega odstotka osipa v osnovnih šolah. V šolskem letu 1966-67 je od vpisane generacije pred osmimi leti končalo šolanje v osnovni šoli v rednem roku le 63,0 % učencev, generacijski opis je torej znašal 37,0 % — oziroma drugače povedano, več kot tretjina vpisane generacije ni v rednem času uspešno končala osmega razreda. V šolskem letu 1975-76 je opis znašal 15,7 %. V desetih letih se je zmanjšal 2,4 krat, število ponavljalcev (ne pa tudi učencev z negativnimi ocenami) pa se je v tem času zmanjšalo 9,5 krat. Zakaj tolikšno nesorazmerje, ko je pojav osipa neposredno povezan s številom ponavljalcev? Odstotek ponavljalcev vključuje ponavljalce posameznega šolskega leta, odstotek osipa pa predstavlja kumulacijo osipov let. Če bo % ponavljalcev v šolskem letu 1976-77 isti kot v preteklem šolskem letu (1,4 %), lahko predvidimo, da bo opis v šolskem letu 1976-77 znašal okoli 12,7 %, v šolskem letu 1977-78 pa približno 10,4 %. Zavedati se moramo, da osipa ni mogoče bistveno popraviti v enem šolskem letu, tudi če bi napredovali vsi učenci. Vsa leta že ugotavljamo pomembno zvezo med osipom in gospodarsko razvitostjo posameznih območij, med osipom in strokovno zasedenostjo pouka in med osipom in številom otrok, ki so vključeni v podaljšano bivanje oz. v celodnevno osnovno šolo. Prav zaradi tega je povsem utemeljena poli-

tika samoupravnih interesnih skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja za povečevanje solidarnostnih sredstev za manj razvita območja. Potrebno pa je pripomniti, da je v vseh prejšnjih letih vsako leto uspešno končalo osmi razred osnovne šole še od 2500 do 3500 učencev letno, ki so končali osnovno šolo po devetem ali desetem letu šolanja, tako da je končni osip manjši od generacijskega.

Prof. Miro Lužnik

Med ukrepe, ki prispevajo k izboljšanju kakovosti vzgojnoizobraževalnega dela sodi tudi vključevanje učencev iz kombiniranih oddelkov, v katerih sta več kot dva razreda, v čiste oddelke. Število teh učencev se je v zadnjih letih zmanjšalo za dve tretjini. V šolskem letu 1975-76 je bilo še 613 učencev ali 0,28 %, ki so obiskovali pouk v kombinaciji treh ali več razredov v enem oddelku. Sočasno pa se je znatno povečalo število učencev, ki so bili vključeni v podaljšano bivanje in v zadnjih dveh letih tudi v celodnevno šolo. Ti obliki vzgojnoizobraževalnega dela sta znatno prispevali k popestritvi vzgojnih dejavnosti učencev in k boljšim učnim uspehom. V šolskem letu 1966-67 je bilo v podaljšano bivanje vključenih 4.695 učencev oz. 1,7 % celotne osnovnošolske populacije, v šolskem letu 1976-77 pa jih je bilo 25.078 ali 11,5 % in v celodnevno šolo 6.902 ali 3,5 %. Skupno je bilo v obeh oblikah vključenih torej 31.980 učencev ali 15,0 % vse osnovnošolske mladine.

Če sem nakazal pozitivne dosežke v razvoju osnovne šole v zadnjih desetih letih, ki so vsekakor vidni, pa s tem ne menim, da so odpravljeni že vsi problemi, da ni težav, pomanjkljivosti in slabosti. Nikakor ne. Skrb za kakovost družbeno angažirane enotne osnovne šole, ki bo na načelih demokratičnosti še nadalje ustvarjala enakopravne možnosti vzgojnoizobraževalnega dela za celotno mlado generacijo ne glede na to, v kakšnem socialnem in družbenoekonomskem okolju le-ta živi, bo tudi v prihodnje pomembna naloga celotne družbene skupnosti. Zato tudi reforme vzgojnoizobraževalnega sistema ne štejemo za enkratne, domišljen in dokončno izdelan mehanizem, temveč kot trajen, nepretrgan proces, kot nenehno izboljševanje vsebinskih, pedagoško-didaktičnih, družbenoekonomskih, samoupravnih in organizacijskih komponent, ki prispevajo k nadaljnjim kvalitativnim razsežnostim ustvarjalnih, socialistično mislečih in delujočih osebnosti.

Kakšno je današnje stanje v našem osnovnem šolstvu glede

zahtev družbe v primerjavi z drugimi področji našega vzgojnoizobraževalnega sistema (srednje, višje, visoko šolstvo in izobraževanje odraslih)?

Pri preobrazbi srednjega, višjega in visokega šolstva v usmerjeno izobraževanje gre za pomembne procese v smeri podružbljanja vzgojnoizobraževalnega dela. Izražal naj bi se tako v intenzivnejši povezanosti vzgoje

in izobraževanja z združenim delom, v večji koherentnosti med vsebino vzgojnoizobraževalnega dela in opravljanjem poklica, v poglobljanju samoupravnih odnosov tako znotraj vzgojnoizobraževalnega dela kot tudi v svobodni menjavi dela z delovnimi organizacijami, predvsem pa tudi v aktivnejših oblikah usvajanja znanja in vrednot, ki so potrebne za osebnostno rast in prihodnje poklicno delo.

Temeljne funkcije osnovne šole bodo v odnosu do usmerjenega izobraževanja ostale nespremenjene, to se pravi, da naj bi osnovna šola tudi poslej dajala učencem solidno osnovno vzgojo in izobrazbo, kar pa ne pomeni, da ne bo izpopolnila in dogradila posameznih vsebinskih kompleksov, ki bi morali biti bolj uglaseni z usmerjenim izobraževanjem.

Kaj menite o dosežkih celodnevne osnovne šole glede na trenutne kadrovske in finančne zmogljivosti v SR Sloveniji?

Rezultati dela celodnevne šole so prav gotovo opravičili večja vlaganja v takšno obliko vzgojnoizobraževalnega dela. Trenutno še nimamo ne kadrovskih in ne materialnih zmogljivosti, da bi lahko v širšem obsegu razvijali celodnevne osnovne šole. Vsekakor pa bi morale tako vzgojnoizobraževalne organizacije kot tudi družbeno politične skupnosti in organizacije združenega dela ob aktivnem sodelovanju staršev s samoupravnimi dogovori intenzivneje pripravljati in načrtovati kadrovske, finančne in materialne možnosti za prehod na to obliko dela in življenja osnovnih šol. Dosedanji razvoj na tem področju kaže, da družbeni interes in interes

staršev močno sovpadata. Za vključitev 3,5 % celotne osnovnošolske populacije, kolikor jih je bilo ob koncu preteklega šolskega leta v celodnevne osnovne šole, je pri razvoju podaljšane bivanja preteklo 6 let, pri celodnevni osnovni šoli pa dve leti in pol.

Bi nam lahko povedali, kakšne bodo nadaljnje spremembe na poti prihodnjega razvoja osnovne šole?

Vsekakor take, da bodo najustrezneje razvijale sposobnosti in lastnosti, ki naj bi jih imeli ljudje, ki bodo živeli v dobi postindustrijske, tehnično razvite in samoupravno delujoče socialistične družbe. Doseči bo treba, da bomo bolj zgodaj vključevali otroke v osnovno šolo, poglobiti politehnično in delovno vzgojo in razvijati take oblike in metode vzgojnoizobraževalnega dela, ki bodo kar najbolj izkoristile intelektualne sposobnosti posameznikov. Dela je še ogromno za sedanje in prihodnje generacije. Napredovali pa bomo toliko hitreje, kolikor intenzivneje bomo vzporedno razvijali in v to delo vtakli znanstvenoraziskovalno dejavnost.

Če bi primerjali naše osnovno šolstvo z osnovnim šolstvom drugod po Evropi, kaj bi nam rekli?

Vprašanje je prezahtevno in nanj ne bi znal odgovoriti. Primerjati in presojati šolstvo samo po vnanjih vtisih ali po posameznih podatkih, četudi kvantificiranih (npr. učni uspehi ipd.) je nedopustno in problematično. Mislim pa, da se glede vsebine učnih načrtov, sistemske organiziranosti, vzgojnoizobraževalnih smotrov, pedagoških zahtev in normativov ter glede gradnje novih šol, nimamo česa sramovati.

Vprašanja: TEA DOMINKO

Poklicna vzgoja — spodbuda za boljše delo

Zadnje čase zelo veliko govorimo o poklicnem usmerjanju in usmerjenem izobraževanju, ki sta dobila svoje mesto tudi na X. kongresu ZKJ in VII. kongresu ZKS, premalo pa smo pozorni na poklicno vzgojo, ki je temelj vsemu.

Nujnost poklicne vzgoje je uzakonjena v 18. členu zakona o osnovni šoli, ki se glasi:

»Osnovna šola spremlja razvoj učencev, jih seznaja z značilnostmi posameznih vrst šol in poklicev ter svetuje učencem in staršem pri izbiri šole ali poklica, upoštevajoč pri tem nagnjenja in sposobnosti učencev in družbene potrebe ter pri tem sodeluje s Skupnostjo za zaposlovanje — s službo za poklicno usmerjanje itd.«

Poklicna vzgoja ni predmet, ampak neločljiv sestavni del vzgojnoizobraževalnega procesa. Po domače bi rekli, da ob podajanju učne snovi seznanjamo učence z različnimi poklici, njihovimi zahtevami, družbenimi potrebami in možnostmi šolanja.

Tudi naš hiter in dinamični razvoj gospodarstva in družbenih služb postavlja pred osnovno šolo zahtevo po globlji in sistematični poklicni vzgoji učencev, da se bodo laže in uspešno odločili za poklic ali šolo v skladu s svojimi sposobnostmi in z družbenimi potrebami.

Poklicna vzgoja, vtakana v pouk, je lahko imenitno poživilo predmeta, učence motivira za boljše delo v šoli, pa tudi za ocenjevanje lastnih sposobnosti in nagnjenj. Na kratko lahko rečemo: »S spoznavanjem svetov dela motiviramo učence za boljše delo.«

Poglejmo, kako je s poklicno vzgojo po naših osnovnih šolah. V nižjih razredih veliko opravimo, zlasti pri spoznavanju narave in družbe. V višjih razredih, ko je potreba po poklicni vzgoji še mnogo večja, pa lahko govorimo le o posamičnih poskusih posameznikov, ki so spoznali, da je poklicna vzgoja poživilo za predmet, saj učence motivira, šolsko snov pa konkretno povezuje z življenjem.

Šola postaja tako manj »šolska«, kar je pomembno za učno snov pa tudi za poklicno razgledanost, ki je učencem tako zelo potrebna, da se bodo laže pametno odločili.

Odločiti se za poklic pri tej starosti ni lahka stvar, veliko laže tudi ne bo, ko bo usmerjeno izobraževanje povsem zaživelo. To pomeni, da bo tudi takrat še vedno osnovna šola dolžna temeljito pripraviti »teren« za ustrezno odločitev in usmeritev. Že osnovna šola mora torej ustvariti nagnjenja in interese ter učence seznanjati z družbenimi potrebami. To pa je odgovorna naloga, ki je brez sistematične poklicne vzgoje ni moč uresničiti.

Ali imamo v osnovni šoli možnosti za poklicno vzgojo? Da, teh je zelo veliko. Učni načrt nam daje nešteto priložnost za to, da vpletamo poklicno vzgojo v pouk. Potrebna nam je le prava mera in pravilna pot, da o pravem času in primerni snovi vpletemo v pouk poklicno vzgojo. Tako popestrimo učno snov, učencem približamo življenje in delo ljudi in jih tako navajamo, da razmišljajo o svojih nagnjenjih in sposobnostih.

Vsi predmeti v osnovni šoli so lahko zanimivi za poklicno vzgojo, eni bolj, drugi manj. Najbolj zanimiva je vsekakor tehnična vzgoja, za katero lahko trdim, da prav vsako uro in ob vsaki snovi daje možnost za poklicno vzgojo, ko učitelj lahko omeni poklic ali ga učencem na kratko predstavi.

Za poklicno vzgojo veljajo v glavnem ista splošna in didaktična načela kot za vzgojo v celoti. Ta načela pa dobijo na odročju poklicne vzgoje še poseben pomen. Omenim naj le načelo postopnosti, ki zahteva, da mora poklicna vzgoja organsko in kontinuirano rasti iz otrokovih razvojnih potreb, želja in zanimanj. Graditi mora na otrokovem že pridobljenem znanju, izhajati iz njegovih vsakdanjih izkušenj v njegovem neposrednem okolju ter postopoma prodirati v globino in širino.

Zato bomo v 1. razredu govorili le KAJ kdo dela, v 2. razredu KAJ in KJE dela, v 3. razredu KAJ dela, KJE dela, S čim (oročje, priprave). V 4. razredu pa KAJ dela, KJE dela? S čim dela? Za koga dela in katero znanje potrebuje za to delo. Seveda, zelo preprosto. Do konca nižje stopnje osnovne šole naj učenci spoznajo, da za poklic ni dovolj le veselje, temveč so potrebne tudi sposobnosti, znanje in volja do dela (urar ne more biti tisti, ki ima velike in okorne roke, mehanik ne, če slabo sliši, učitelj ne, če nima rad otrok in dela z ljudmi).

Od 5. razreda dalje postopoma pridemo do vseh faz, ki so potrebne za obdelavo poklica, kot so: Kaj dela? Kje dela? S čim dela? Za koga dela? Zahteve poklica, izobraževanje.

Velika škoda za poklicno vzgojo je v tem, da na naših kadrovskih šolah ne govorijo o poklicni vzgoji; to vsekakor otežuje delo učiteljev pri tej tako pomembni vzgojni komponenti.

Prav zaradi tega smo se na našem območju (ki ga pokriva Skupnost za zaposlovanje Gorica in Zavod SRS za šolstvo — organizacijska enota Nova Gorica) odločili za hospitacije v višjih razredih, kjer smo učiteljem konkretno pokazali, kako je mogoče poklicno vzgojo vtakati v pouk brez škode za zgradbo učne ure. Nasprotno, poklicna vzgoja, vtakana v pouk, je bila dobro poživilo. Učenci imajo take ure radi in zelo sodelujejo. Poklicni vzgoji je bilo namenjeno 5 do 7 minut, enkrat pa 15 minut (pri blok uri), ko je bil sistematično in podrobno obdelan poklic oficirja JLA.

Končni namen poklicne vzgoje in poklicnega usmerjanja je, da ustvarimo osnovnošolskim absolventom najustreznejše možnosti za zrelo, samostojno in premišljeno izbiro poklica ali šolanja ob sodelovanju domače osnovne šole in Skupnosti za zaposlovanje. To pa lahko dosežemo le, če bodo učenci spoznali čimveč poklicev, zvedeli, katere poklice najbolj rabimo in kakšna je pot do poklica. MILENKO VODOPIVEC

čim bolje se bomo poznali

Občinska izobraževalna skupnost Litija

Negotovost

V litijski občinski izobraževalni skupnosti imajo veliko takih težav, s kakršnimi imajo opraviti drugje le malokdaj ali pa jih sploh ne poznajo. Vse te posebnosti so posledica zemljepisne lege te občine in njene površinske razvejanosti. Ob treh matičnih šolah imajo kar 13 podružničnih šol z učenci od 1. do 4. razreda in eno osemletno podružnično šolo. Skupaj obiskuje pouk v vseh 17 šolah 2250 otrok. V kakšnih razmerah delajo?

Mitja Nastran, predsednik skupščine občinske izobraževalne skupnosti, pravi, da so se delovne razmere na šolah sicer izboljšale, kljub temu pa so v njihovi občini še vedno štirje oddelki s trojno kombinacijo, 21 oddelkov je z dvojno kombinacijo, le 11 pa je čistih oddelkov na podružničnih šolah. V preteklih letih so tudi organizirali prevoz

Ustrezno pozornost posvečajo tudi izobraževanju učiteljev ob delu, čeprav je teža te dejavnosti prešla predvsem na šolske kolektive. Radi bi jim bolj pomagali, pa je izobraževalna skupnost v resnih denarnih težavah. Zakaj?

350, 380, 410 MILIJONOV

Litijska izobraževalna skupnost je med tistimi, ki prejema

SRS za plan zmanjšala občinski izobraževalni skupnosti vsoto solidarnostnih sredstev za 2,17 milijona. To je povzročilo litijski skupnosti resne težave. Delavci so se opredelili za program občinske izobraževalne skupnosti v vrednosti 350 milijonov dinarjev, sedaj pa so morali dogovorjeni program zelo skrajšati.

Rešitev? Izobraževalna skupnost je vzpostavila stike z vsemi odgovornimi v občini in pri republiški izobraževalni skupnosti. Ustrezni odgovor je zahtevala tudi od Zavoda SRS za planiranje. Novi izračuni namreč kažejo, da uresničena skupna sredstva za osebne dohodke niso znašala 410 milijonov din, ampak 380 milijonov din... Doslej še niso prejeli odgovora.

Mineva že deveti mesec letošnjega leta, v litijski izobraževalni skupnosti pa zaradi nenataničnih podatkov Zavoda SR Slovenije za planiranje ne vedo, kolikšna solidarnostna sredstva lahko pričakujejo od republiške izobraževalne skupnosti. Res je, da niti Litičanom niti republikani ne bo lahko »na hitro« najti enega ali dveh milijonov dinarjev.

STANDARDI IN NORMATIVI

Normativi za plačevanje prevoza otrok, amortizacijo nepremičnin in oskrbovanje šolskih prostorov povzročajo precejšnje težave občinskimi izobraževalnim skupnostim. Tudi litijski. Nastajajo precejšnje razlike v vsoti dovoljenih sredstev po normativih in po potrebah. Zaradi nove zgradbe osnovne šole na Graških Dobravah nad Litijo morajo po dodatnem programu zbrati kar 0,80 milijona din za amortizacijo te šole. Menijo, da bi morali pri izobraževalni skupnosti uporabljati enako določilo za amortizacijo kot pri drugih skupnostih, in sicer: »Amortizacija v višini z zakonom predpisanih minimalnih stopenj«, brez časovne opredelitve.

Prav tako ne morejo razumeti,

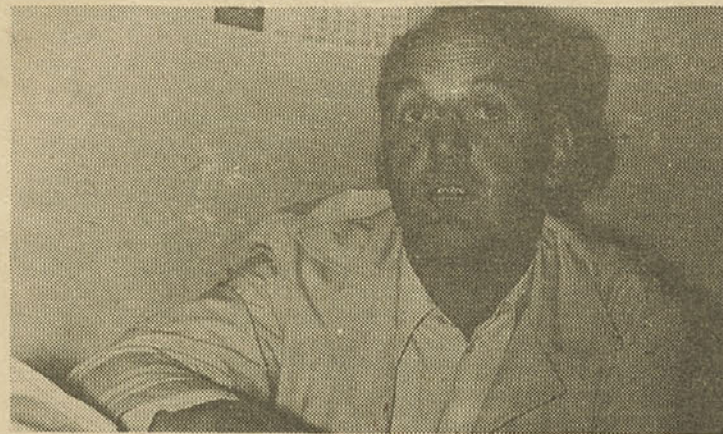
Letos se nam je prvič posrečilo organizirati šolo v naravi za učence petega razreda litijske osnovne šole. S sodelovanjem skupnosti otroškega varstva in ostalih samoupravnih skupnosti nam je uspelo urediti svoj paviljon na Debelem rtiču. V njem je bilo v šoli v naravi 150 otrok. Prihodnje leto se jim bodo priključili tudi učenci z drugih šol; Mira Kastelic, tajnik OIS Litija

učencev višjih razredov v matične šole. S tem imajo precej težav, saj plačajo letno za prevoze učencev s svojimi vozili, avtobusi in vlaki več kot dva milijona din. Najhuje je to, ker je treba plačevati prevoze po gospodarskih cenah. Vozi se nad 60 odstotkov otrok.

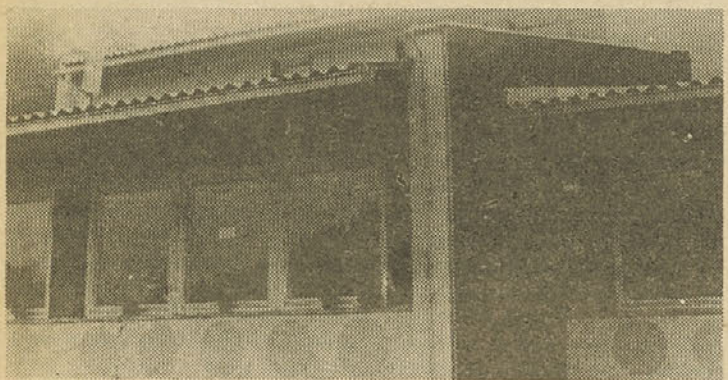
PREŠIBKA SPODBUDA

— Kako privabiti na podružnične šole učitelje, je vprašanje, s katerim si tudi pri litijski izobraževalni skupnosti resno belimo glavo — je poudarila tajnica izobraževalne skupnosti Mira Kastelic. Učitelji na desetih podružničnih šolah dobivajo dodatke za težko delovno mesto od 550 do 1400 din mesečno. Nekaterim so v preteklih letih priskrbeli tudi stanovanja. Zgradili in obnovili so nekaj zgradb podružničnih šol, videti pa je, da je vse to prešibka spodbuda. Na razpisana delovna mesta v podružničnih šolah še vedno ni prijav.

Kadrovske težave skušajo reševati z ustrezno štipendijsko politiko. Letos prejema štipendije za tiste učitelje, ki jih nujno potrebujejo, okrog šestdeset deklet in fantov. Upajo, da osip med štipendisti ne bo večji kot dosedaj, predvsem pa žele, da bi sosednje občine prenehale »krasti« učitelje.

Nasha delegacija v skupščini republiške izobraževalne skupnosti pogosto postavlja delegatska vprašanja. Osnovna težava je v tem, kako najti ustrezno razmerje med občinskimi izobraževalnimi skupnostmi, ki prispevajo solidarnostna sredstva in onimi, ki jih prejemaajo. Zato tudi laže razumemo pomanjkljivosti sedanjih normativov in standardov; Mitja Nastran, predsednik skupščine OIS Litija

V preteklih letih so v litijski občini zgradili nekaj novih osnovnih šol Litija, Štangarske poljane (na sliki). Konjščica nekatere stavbe pa so obnovili. S tem so se močno izboljšale možnosti za pouk. Tudi v prihodnjih letih bodo dobile nekatere šole prizidke z učilnicami, telovadnicami in športna igrišča.

Novosti so trd oreh

Osnovna šola Borovnica. V 16 oddelkih 430 učencev. Višji razredi imajo pouk jutraj, nižji popoldan. Na šoli so štirje oddelki podaljšanega bivanja. Podaljšano bivanje so uvedli že v šolskem letu 1963—64. Zakaj so na borovniški šoli tako zgodaj uvedli tako obliko dela? Ali imajo v podaljšanem bivanju prednost učenci nižjih ali višjih razredov? Kako vpliva podaljšano bivanje na učni uspeh? Ta in še mnoga druga vprašanja smo zastavili ravnatelju Stanetu Novčanu, domačinu, ki je pred osmimi leti prevzel dolžnosti ravnatelja na borovniški osnovni šoli.

— V štirih oddelkih podaljšanega bivanja so otroci iz vseh osmih razredov. Prednost imajo tisti iz višjih razredov. To obliko dela smo uvedli tako zgodaj zato, ker smo želeli pomagati tistim fantom in dekletom, ki imajo vzgojne in učne težave. Te so največkrat posledice domačih razmer. Kljub izboljšanimu materialnemu stanju družin je vedno več vedenjsko motenih otrok. Starši se vse manj zanimajo za otroke. Za take učence in učenke z naše šole so najprej odprta vrata v oddelke podaljšanega bivanja. Zaradi tako odgovorne naloge, ki smo si jo zadali, tudi ne dovolimo, da bi bilo v oddelku nad 25 otrok.

Vzgojno motenim otrokom smo pravočasno pomagali — zato se je osip zelo zmanjšal — in večino teh otrok napotili na pravo življenjsko pot.

Na območju vašega šolskega okoliša se je v zadnjih letih zelo spremenila socialna sestava prebivalstva. Imate tudi srečo, da je med učenci zelo malo vozačev.

Modelarji-člani tehničnega krožka iz vzgojnega zavoda F. Milčinski v Smledniku s svojim mentorjem Mihom Pajkom bodo preizkusili svoje modele na Savi

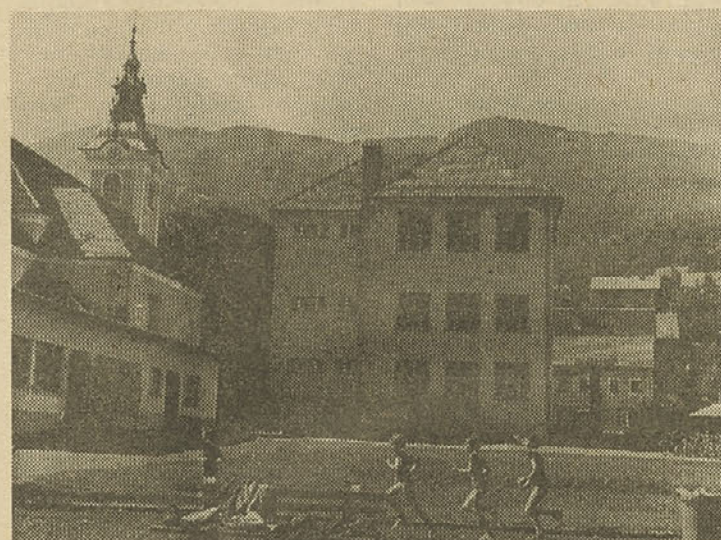
Vam to omogoča bogato razvito zunajšolsko dejavnost?

— Socialna sestava prebivalstva se je v zadnjih letih neverjetno spremenila. K temu je največ pripomogla izgradnja dveh tovarniških obratov v Borovnici, temeljnih organizacij združenega dela, ki imata tudi veliko razumevanje za naše delo. Sedaj je med starši naših učencev 290 delavcev, 46 kmetov, 70 uslužbencev, 6 upokojenecv in 15 obrtnikov. Med vsemi učenci imamo le 25 vozačev, vsi drugi otroci lahko prihitijo v šolo peš ali s kolesom.

Zunajšolsko življenje je res kar pestro. Imamo šolsko knjižnico z več kot deset tisoč knjigami; tri literarne krožke, med katerimi dela najbolj redno in natančno tisti, ki ga vodi Marija Dretnik; dva pevski zbora, tamburaški orkester, gasilsko pionirsko skupino, gospodinjski krožek, plesne vaje itn. Večino šolarjev si prisluži Cankarjevo bralno značko, zelo delavni so tudi v pionirskem odredu Borovniške čete.

Najslabše možnosti za delo imajo člani šolskega športnega društva. Gostujejo v krajevni telovadnici TVD Partizan, saj šola nima telovadnice, niti večjega skupnega večnamenskega prostora.

Večino krožkov vodijo naši učitelji, za vodenje gasilcev, šahistov, gimnastične skupine šolskega društva in planincev

Osnovna šola v Borovnici. V prihodnjih letih bo dobila prizidek, ki bo večji od sedanje šolske zgradbe. V njem bodo telovadnica, kuhinja, jedilnica, kabineti, večnamenski skupni prostor. To bo omogočilo uvedbo enozmenskega pouka

samoprispevek, s katerim naj bi rešili večino prostorskih težav v občini. Pri nas bi dobili prizidek z vsemi potrebnimi prostori (telovadnica, jedilnica, kuhinja), ki bi omogočili enozmenski pouk za 16 oddelkov. Ker je finančni načrt temeljil na znatnem deležu posojil se razmere še niso izboljšale. Pričakujemo, da bo mogoče naše prostorske probleme določene reševati jeseni leta 1978.

Na šoli združuje delo 35 delavcev. Šolsko leto ste začeli z nekaterimi težavami. Kako ste se lotili reševanja?

— Naši otroci zahtevajo v razredu »celega« človeka. To je ob izraziti preobremenjenosti učitelja, na šoli sta le dva učitelja, naloga, ki je lahko uresničujemo le z izjemnimi naporji. Torej, če hočemo imeti »celega« učitelja — k temu dodajmo še prekomerno zaposlenost večine učiteljev zaradi porodniške ali bolniške odsotnosti kolegic, močno samoupravno angažiranost, saj imamo na šoli kar 25 stalnih in občasnih komisij in odborov in delegacij. Za nas je samoupravno preoblikovanje izredno trd oreh. Pozdravljamo novosti, tako na področju stroke kot samouprave, toda te naj bodo obdelane, preizkušene na ustreznih vzorcih. Vsi zahtevajo od nas, naj uveljavljamo v šolah določila zakona o združenem delu, malokdaj pa nam da za to določne, oprijemljive napotke. Tudi mi vemo načelno, kaj je treba narediti (npr. samoupravni sporazum o delitvi dohodka in osebnih dohodkov), ne vemo pa, kako to narediti, kako najti določne rešitve ali znana dejstva prenesti v ustrezna merila, v pravnoekonomski jezik.

Zato menimo, da je sedanj način nagrajevanja učiteljev prizadel vse po vrsti, saj ne upošteva niti najbolj temeljnih dosedanjih izkušenj.

S. J.

Od 33 delavcev na osnovni šoli Borovnica je bilo pet učiteljev na porodniškem, dve pa na bolezenskem dopustu. Z izrednim naporom vseh učiteljev se jim je posrečilo ohraniti nemoten pouk

tem bolje bomo delali

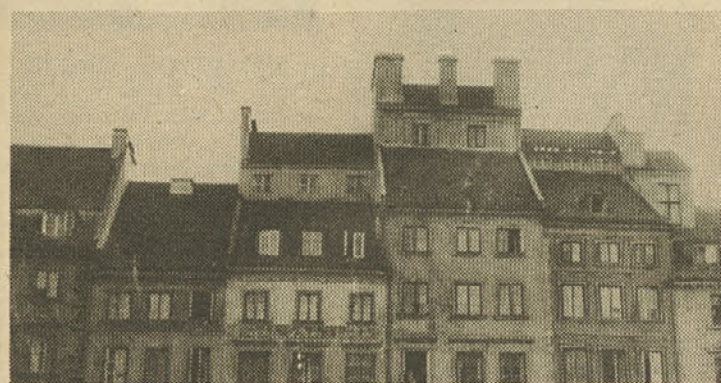
Po svetu

Tri dragocenosti: kultura, znanje, umetnost

Če hočemo natančneje opredeliti odnos Poljakov od vzgoje in izobraževanja, moramo poiskati temelj v njihovem odnosu do kulture nasploh. Kultura, znanje in umetnost jim pomenijo največje dosežke človekovega dela in najplemenitejši užitek, ki ga skušajo dati (več ali manj) vsakomur. Mesec maj — čas oživiljanja narave — je pri njih tudi mesec knjige. Kulturne prireditve se vrstijo po večjih in manjših krajih. V Varšavi je na obsežnem prostoru okrog palače kulture knjižni sejem na prostem. Tam prodajajo vse založbe stare in nove knjige. Prodajajo pa tudi posamezniki — kot na tržnici — in redke znamenitosti ter vedre zanimivosti menjavajo lastnike. Morda samo do prihodnjega leta. Mogoče za dlje. Kdor prvič obišče ta sejem, se mu zazdi, da se na Poljskem vsi zanimajo za knjige, toliko je ljudi (in knjige niso drage). — V vseh večjih krajih imajo gledališča — velika in vedno polna. Doprinos poljskih igralcev je znana. Tudi muzeji so obiskani tako, kot da hoče vse ljudstvo spoznati svojo brdko in slavno zgodovino; ta naj jim bo opora za naprej. O ljubezni do glasbe in o poljskih glasbenikih vemo tudi pri nas marsikaj. (Żelazowa Wola, kjer

Še malo — in ulice študentske četrti Krakova bodo zaprte za promet. Začenja se študentski festival. (Foto: N. Maurer)

Arhitektura središča stare Varšave je po obnovitvi taka, kot je bila nekdanj. (Foto: N. Maurer)

je pokopan Chopin, je sočasno glasbeni muzej in prizorišče stalnih koncertov; ob nedeljah in praznikih vozijo tja posebni avtobusi. Po kulturnem okolju je Poljska med najlepše urejenimi deželami: prostovoljne zbiralne akcije za obnovo starih (ali med vojno porušeni) zgradb so za ljudi nekaj lepega; parki zavzemajo v mestih tolikšno površino, da so videti nova naselja kot nekakšni sateliti prvotnih mest. In vse to ljudje z radostjo uživajo.

Ob vsem tem je razumljiv tudi odnos do šolstva: to ni le obvezna vzgoja in izobraževanje mladega rodu, pač pa enkratna priložnost, da mladino usposobijo za delo, za proizvodnjo — ki je temelj kulture — hkrati pa jo vzgojijo tudi za uživalce in soustvarjalce posameznih kulturnih zvrsti. Med takšne sodi na primer tudi študentski festival v Krakovu, na dan 12. maja leta 1364 je bila tu ustanovljena univerza. Vso četr

okrog stare univerzitetne zgradbe (v njej je tudi soba Iva Andrića, ki je študiral v Krako-

vu) zaprejo za promet. Študentje olepšajo ulice z napisi, s cvetjem in trakovi. Vso noč se vrstijo prireditve in zabave. V Krakovu je danes 13 visokih šol s 65.000 študenti. (Imajo poseben oddelk slovenistike in Naši razgledi so letos že poročali o njihovih seminarskih nalogah iz slovenske literature.) Vse to priča, da je vzgoja mladega rodu lepo in osrečujoče poslanstvo.

UČITELJEV SLUŽBENO PRAVNI POLOŽAJ

Če gledamo položaj poljskega učitelja skozi »denarno lečo«, potem je jasno, da so naši učitelji mnogo na boljšem: zaslužek je višji, mnogo učiteljev si gradi hiše, da o avtomobilih niti ne govorimo. To so potreba in ne več razkošje. Nekateri imajo tudi že počitniške hišice ali možnost, da letni dopust zares lepo preživijo. Naše razmere so nam znane.

Vsakdo, ki strokovno proučuje poljsko šolstvo, pa lahko ugotovi, da imajo tam učitelji poseben položaj. Učiteljski poklic spada med redke, ki so prejeli tako imenovani »profesionalni stalež«; ta daje tudi posebne pravice. Leta 1972 je bila sprejeta Listina učiteljevih pravic in dolžnosti, dve leti kasneje pa potrjena s kodeksom dela, najpomembnejšim aktom na področju zakonodaje.

Kaj je odločilo, da dobi učiteljski poklic tako izjemno mesto? V listini med drugim piše: »Ljudska republika Poljska posveča posebno pozornost učiteljem, kajti v njihovih rokah je vzgoja ljudstva. Učitelj uresničuje socialistične ideale vodilne narodove moči — združene poljske delavske partije — na področju oblikovanja zavesti mladega rodu v odnosu do domovine in drugih narodov. Ljudska republika, ki deluje v imenu ljudstva, je zaupala učiteljem vzgojo mladih rodov, ki bodo odločali o socialistični prihodnosti dežele.«

Med učiteljevimi dolžnostmi so: vzgajanje v socialističnem duhu, pravičnost in bratstvo vseh delovnih ljudi, ljubezen in spoštovanje do dela, čut odgovornosti in družbene discipline, sposobnost vključevanja v razvoj gospodarstva, kulture in družbenega življenja. Učni programi so

razred — vsake 4 leta (razen če ni kaznovan ali slabo ocenjen, kar zadrži napredovanje); najvišja postavka je za 24 let dela. (V prosveti namreč velja, da smejo iti učiteljice v pokoj z 20 leti službe in 55 leti starosti; učitelji pa s 25 leti službe in 60 leti starosti.) Posebne dodatke prejmejo učitelji za funkcije, težke delovne razmere ali visoko strokovno sposobnost.

Posebne nazive in odlikovanja imajo za področje prosvete natančno obdelane. Vedno jim sledijo tudi denarne ugodnosti. Častni naziv je »Zaslужni učitelj Ljudske republike Poljske«; prejmejo ga zaslužni pedagogi za dolgoletno delo. (Ti imajo pravico do 25 % večje pokojnine.) Strokovne nazive, kot so diplomirani učitelj ali diplomirani vzgojitelj, lahko prejmejo učitelji, ki so zadostili vsem kvalifikacijskim potrebam, imajo najmanj tri leta službe in najmanj oceno prav dobro. Za vestno delo dodeljujejo tudi državna odlikovanja: za 20-letno delo dobijo učitelji zlati križ za zasluge; profesorji pa red preporedo Poljske. (Odlikovanjem sledijo tudi denarne nagrade.) Vse to naštevam — ne zaradi primerjave, pač pa zaradi odnosa družbe do učitelja — in iz tega izhajajočega odnosa učiteljev do lastnega poklica in vzgojnoizobraževalnega dela. Naj omenim še to, da imajo učitelji 50-odstotni popust na železnice, pravico do brezplačnega stanovanja in kurjave v krajih z manj kot 2.000 prebivalci (to je bilo včasih tudi pri nas), pravico do plačanega dopusta za nadaljnje izpopolnjevanje. Le redko se zgodi, da učitelji zapustijo svoj poklic.

14. OKTOBER — DAN UČITELJEV

Tega dne je bila leta 1773 ustanovljena komisija za ljudsko izobraževanje — prva posvetna vzgojnoizobraževalna ustanova v Evropi. Poljski učitelji slavijo ta dan kot svoj praznik.

Za praznične dni, za čim boljše delovne razmere, za možnosti napredovanja si posebej prizadeva njihov sindikat — Zveza poljskih učiteljev. Ta išče povezavo s sindikati drugih držav, v želji, da bi našel čim več stičnih točk in izboljšal položaj svojih članov. (Kar 80 % je učiteljice — zato želijo za učiteljski poklic pridobiti več moških.) Posebno pomemben je dodatni študij učiteljev z avtorizacijo šolske reforme (ženske do 35. leta in moški do 40. leta morajo dodatno študirati.) Zdaj je na dodatnem občanem študiju 70.000 učiteljev; čaka jih še 120.000. Kako ustvariti dobre možnosti za študij — ne da bi zmedli delo v šolah? To je skoraj nerešljiv problem. Skrajšujejo študijske dopuste učiteljem. Včasih pa gotovo tudi šolske ure trpijo zaradi študijske obremenitve. Nekdo mora plačati napredek.

Sindikat organizira tečaje, prenočišča in hrano v domovih Zveze poljskih učiteljev, skrbi pa tudi za izhajanje priročnikov. Kolikor le zmore v zasedbi 64 poklicnih sindikalnih delavcev v centrali in 63 plačanih v vojvodstvih. Uresničiti želijo načelo, da bi imeli na 1.000 učiteljev enega poklicnega sindikalnega delavca. Potem bi lahko izboljšali organizacijo pomoči pri študiju in delu ter mednarodno povezavo učiteljev in njihovih prizadevanj za napredek šolstva.

NEŽA MAURER

V Wilanovu, nekdanjem kraljevem dvorcu, zdaj enem največjih zgodovinskih muzejev blizu Varšave, pozivljajo kamnite ograje igrivi prirozi iz otroškega življenja.

Jugoslovanski učitelji na tujem

JOVANKA NOUSSAIR, AVSTRALIJA

BITI JUGOSLOVAN JE POSTALO LEPŠE

Daljna Avstralija je postala za mnoge naše rojake »obljubljena dežela«, ki daje delo in zaslužek, ekonomsko varnost in možnost za vrnitev v rojstni kraj, kjer močni dolar omogoča bolj mirno življenje. Toda, tam se je treba znajti, treba je odpraviti številne ovire, premagati lastne zablode in še več naučiti. Sicer postane človek, čeprav ima delovno mesto in stanovanje, nesrečen in nezadovoljen.

Jovanka Noussair, Avstralija

In vendarle sta šolanje otrok in njihov uspeh prva skrb teh ljudi, ki so se odpravili na daljno pot.

Jovanka Noussair, doma iz Zemuna, živi že pet let v Avstraliji, prej pa je prebivala v Kanadi. Potem ko je končala višjo medicinsko šolo, se je poročila z Egipčanom, profesorjem matematike, ki predava sedaj na univerzi v Sydneyu. Kasneje je študirala sociologijo in psihologijo ter se prijavila na razpisano delovno mesto v avstralskem ministrstvu za socialno skrbstvo, kjer so potrebovali človeka za pomoč našim rojakom.

Jovanka je kaj kmalu spoznala težave in travme mladih priseljencev iz Jugoslavije. Odločno, z veliko zanos in ljubezni jih je začela zbirati in organizirati. Pri tem si je pridobila njihovo zaupanje in vdanost — iz tega pa se je rodila zamisel o organizaciji šole za otroke naših delavcev.

Na letošnjem seminarju v Bečićih je Jovanka sodelovala v razpravi, marsikaj predlagala in kot sogovornica novinarjem povedala zanimive podrobnosti o tem, kako se ji je posrečilo — skoraj sami — organizirati »Yugoslav Ethnic Schools« v Sydneyu.

Najprej smo začeli zbirati naše ljudi. Potem smo ustanovili klub Jugoslovancev v Sydneyu. Postala sem predsednica tega kluba. Pripravili smo statut in delovni načrt sekcije, v sekcijah pa razvili več dejavnosti; našim ljudem smo pomagali, da bi se lahko čim bolj znašli, da bi se lažje naučili tujega jezika, razvijali smo razne oblike socialnega dela, odprli informativno središče in tako veliko prispevali k organiziranju naših delavcev.

Take klube in središča imajo tudi Italijani in Grki, deloma jih celo financirajo vlade teh dežel. Mi smo morali narediti vse sami — tako, z navdušenjem. In posrečilo se nam je. Ljudje so iskali pri nas nasvetov in mi smo jim pomagali.

Spoznala sem, da ljudje izgubljajo identiteto, da se porajajo nespojta med starši in otroki, da nastaja iz Bogdana Bob, iz Milana Mike, iz Jovana John. Raznarodovanje v najhujšem pomenu besede. Starši velikokrat niso niti vedeli, kako se jim učijo otroci v avstralski šoli — pač zato, ker niso znali jezika in se niso mogli pogovarjati z ravnateljstvom.

Obiskovala sem šole in se srečala s temi Bogdani — Bobi, pripovedovala sem jim o njihovih čudovitih vaseh, o lepi deželi, iz katere so prišli, o hribih in morju, razvijala sem jim ljubezen do domovine, oni pa so spoznali, da sem z ministrstva, da je ravnatelj šole na moji strani; začeli so mi verjeti, postajali so bolj samozavestni in ponosni.

Ob takem delu se je rodila zamisel o ustanovitvi šole. Starši so nas že takoj v začetku podprli. Po seznamu iz treh šol sem razposlala 360 vabil in razložila namen sestanka: da organiziramo šolo v slovenskem, srbskem ali hrvaškem in madžarskem jeziku. Za albanščino nisem našla učitelja.

Na sestanek je prišlo 350 staršev. Bili so navdušeni, ravnatelj avstralske šole, veliki humanist in zanesenjak DOUGLAS MARCIN nam je odprl vrata šole. Učil se je celo našega jezika, zato je pozdravil sestanek z besedami: »Dobro več, dobro došli. Ja samo toliko znam vašeg lijepog jezika.«

Dogovorili smo se, da bo šola delala enkrat tedensko po tri ure in da se bomo učili materinščine, zgodovine in zemljepisa ter ohranjali kulturo in tradicijo naših narodov. Starši so se strinjali, da bodo sami financirali pouk (50 centov na uro za vsakega otroka.) Našli smo učitelje, ki so zaposleni v avstralskih tovarnah. Ob sobotah so spet postali učitelji...

Z velikim navdušenjem je Jovanka pripovedovala, kako so dobili načrt od našega konzulata, kako se prek staršev in izseljenke matice zbirali prve učbenike od doma, kako so morali učitelje pripravljati za delo v razredu, jih učiti, da bodo učili pedagoško in opuščali navade, pridobljene v naši avtoritativni šoli. O tem, kako jih je ravnatelj sprejel z besedami: »Bodite otrokom prijatelji, igrajte se z njimi in pojte, ne bodite pa njihovi gospodarji,« o tem, kako so se znašli in prerasli v pravo šolo.

Dosežek takega dela je šola, v kateri je bilo lani 750 učencev od 7 do 14 let, ki ima 21 učiteljev in podporo avstralske šole, staršev in tudi avstralske oblasti.

»Ob koncu leta,« pripoveduje Jovanka, »smo razdelili sprave, ki imajo darila, pripravili smo lep spored. Bilo je veliko veselja in ponosa. Biti Jugoslovane — je postalo lepše v tej daljni deželi, šola pa smo dvignili na raven avstralske šole. To je navdušilo uradne kroge — o tem je govoril tudi predsednik Wilam — ministrstvo pa sedaj financira šolo kot eksperimentalno. Zanimivo je tudi to, da se 450 mladih Avstrancev uči neobvezno našega jezika. Učijo se ga izvirno, imajo ga radi in se živo zanimajo za našo deželo in njeno kulturo.«

Jovanka Noussair je vesela, da bo naša dežela kmalu poslala v Avstralijo konzula za šolstvo. To bo precej olajšalo delo nje in drugih, ki delajo na tem odgovornem in zapletenem področju in deželi, ki je tako zelo daleč od nas in ima toliko posebnosti.

MILUTIN MIRKOVIĆ, AVSTRILIJA

DIPLOMA VIZA ZA VRNITEV V DOMOVINO

Milutin Milenković, doma iz vasi Stojanovci blizu Rume, je odšel na Dunaj z ženo poučevati otroke naših zdomcev. Oba delata v zelo težkih razmerah. Milutin poučuje 86 otrok, žena pa 74. Delata v petih šolah. Otroci so iz

Milutin Mirković, Dunaj

raznih republik. Največ jih je iz okolice Požarevca in Obrenovca, precej pa je tudi Romov. (Niti en otrok Romov ni brez pouka.)

Poleg dela v razredu je Milutin zelo dejaven tudi pri vodenju svobodnih dejavnosti, ki potekajo v naših klubih. Pravi, da tudi drugi naši učitelji, ki delajo na Dunaju (v tem mestu dela 20 učiteljev — 10 jih je članov zveze komunistov, Milutin pa je sekretar organizacije) zavzeto sodelujejo v raznih oblikah dela z otroki.

— Imamo dramske, folklorne, recitatorske, likovne in druge sekcije. V njih se veliko dela, posebno pred prazniki. Delamo z otroki, z mladino in našimi delavci, ki nam veliko pomagajo. Zvesto nas spremljajo in nam dajejo, kar potrebujemo. Ob tem naj opozorim na odlično delo delavca Dragana Čuka, predsednika kluba Enotnost, v katerem smo s pomočjo učiteljev zbrali dva tisoč delavcev. Modernizirali smo prostore kluba, imamo kinematografsko dvorano, videokasete, svoj orkester, pripravljamo lepe prireditve, posebno dobro pa smo organizirali v vseh klubih proslavo Titovih jubilejev. Pripravili smo recital z naslovom: Kolikor nas je — toliko je ljubezni za Tita.

Ko smo ga vprašali, kako je z izobraževanjem naših delavcev, Milutin z odgovorom ni bil v zadregi. Dokazal je, da zelo dobro pozna to aktualno problematiko.

— Naši delavci se zelo zanimajo za izobraževanje. Šola za izobraževanje delavcev na Dunaju (spada k delavski univerzi v Novem Beogradu) ima 500 obiskovalcev. Nekateri končujejo osnovno šolo, drugi pa se šolajo za turizem in nekatere druge poklice. Mnogi delavci bi radi končali šole zagrebških šolskih centrov (Gostinski šolski center, »Birotehnika«, Kovinarski center »Prvomajski«), ker imajo ti centri različne smeri: za prometne tehnike, gostince, trgovsko stroko, kovinarske poklice, ekonomsko in upravno šolo itn.

Zavedajo se, da je diploma viza za vrnitev v domovino, zato želijo ob delu končati katero izmed šol, sami pa zagotavljajo materialne možnosti za zaposlitev v trgovini, gostinstvu, obrti in drugod. Odkar so izobraževalne ustanove podpisale dogovor in samoupravni sporazum o šolnini in drugih vprašanih izobraževanja, je mnogo lažje. Več je dela, manj konkurence, šolanje za delavce je cenejše in lažje, pa tudi vse bolj organizirano.

V vseh teh dejavnostih delajo naši učitelji. Zelo so zaposleni, svoje dolžnosti pa opravljajo res vestno.

ALEKSANDER STANKOVIĆ, SVETOVALEC ZA ŠOLSTVO PRI AMBASADI SFRJ V AVSTRILIJI

VEDNO BOLJŠI DOSEŽKI

V Avstriji je okrog devet tisoč šoloobveznih otrok, v rednih šolah te dežele jih je pet tisoč, dopolnilni pouk pa ima 2.539 učencev ali 50,78 odstotkov učencev avstrijskih šol. Poučuje jih 40 učiteljev, in sicer 33 stalnih in 7 honorarnih. Od teh jih je 27 poslala Jugoslavija. Značilen je podatek, da kar 11,77 odstotkov od 299 naših otrok obiskuje avstrijske posebne šole.

Profesor Aleksander Stanković je svetovalec za šolstvo pri ambasadi SFRJ v Avstriji. Tudi on je sodeloval na letošnjem seminarju v Bečićih. Ob tej priložnosti nam je povedal tole:

»Lansko leto je bilo leto stabilizacije. Dosežki so vedno boljši. Lani smo imeli dopolnilni pouk v srbskem ali hrvaškem jeziku, letos ga imamo tudi v slovenskem in makedonskem, pričakujemo pa, da ga bomo imeli še v albanškem. Ustvarjamo možnosti za začetek organizirane predšolske vzgoje, prizadevamo si, da bi obiskovalo naše šole čim več šoloobveznih otrok, radi pa bi dosegli še to, da bi imeli pouk v materinščini tudi srednješolci.

Na Dunaju se niso izravnale vse možnosti, Salzburg bo dobil enega novega učitelja, na Tirol- (Nadaljevanje na 12. strani)

RADIO IN ŠOLA

Na željo mnogih prosvetnih delavcev bomo v tem šolskem letu z naslovi oddaj še sproti opozarjali, kaj bomo pripravili za poslušanje. Na nekaterih šolah, posebno tam, kjer je veliko oddelkov, je namreč publikacij Radijska šola premalo, vendar pa za sedaj naklade ne moremo zvišati.

V naslednjih tednih se bodo zvrstile te oddaje:

Nižja stopnja — vsak petek ob 9.05 in ob 14.00 23. septembra — Gozd (SND)

30. septembra — Postal sem pionir (SND)

7. oktobra — A. Ingolič: Pticek brez kljunčka

Srednja stopnja — vsak torek ob 9.05 in vsako sredo ob 14. uri 27., 28. septembra — Nič ni bilo težko (dramatizirana zgodba iz NOB)

4., 5. oktobra — Slovenski alpski svet

11., 12. oktobra — Obisk na stari dubrovniški galeji

Višja stopnja — vsak torek ob 14. uri in vsak četrtek ob 9.05 27., 29. septembra — Ljubezen v svetovni književnosti: E. Bronte: Viharni vrh

4., 6. oktobra — »Slika« in podlistek v slov. literat, 19. stol.

11., 13. oktobra — Rock — sporočilo kot sinteza besede in glasbe

Za srednje šole Književnost jugoslovanskih narodov in narodnosti — vsak ponedeljek ob 14. uri

26. septembra — Vladan Desnica: Pomladi Ivana Galeba

3. oktobra — Povojna hrvaška povest in novela

10. oktobra — Ranko Marinković: Roke

Samoupravljanje s temelji marksizma — oddaje so vsako sredo ob 9.40 in vsak četrtek ob 14. uri.

»Pomladi Ivana Galeba«. Esejistični oddaji povojna hrvaška povest in novela bo sledila predstavitev Ranka Marinkovića in novele »Roke«.

Sredi oktobra bodo na spored oddaje o slovenski pripovedni prozi. Esejističnemu uvodu (17. oktobra) bodo v naslednjih tednih sledile oddaje o Cirilu Kosmaču (predstavljen bo z izborom iz naslednjih del: Pomladni dan, Balada o trobenti in oblaku in Tantadruj), Pavle Zidar (Oče naš, Karantanija itd.), Lojzetu Kovačiču (Molk, Resničnost, Delavnica) in Jožetu Snoju (Hodnik, Negativ Gorka Mrča itd.).

Slovenski pripovedni prozi bo sledila proza Bosne in Hercegovine. Po uvodni oddaji se bodo zvrstile še tele: Ivo Andrić bo predstavljen z novelo Most na Zepi, Meša Selimović z odlomkom »Jata delfinov« iz dela »Otok«, in Mladen Oljača z odlomki iz romana »Molitev za moje brate«.

Polletje bomo končali s prozo pisateljev, ki žive in delajo v Srbiji. Uvodni oddaji bo sledila »Hajka« Mihajla Lalića, Branka Čopića bomo predstavili z delom »Vrt slezove barve«, Iškovića pa z novelo »Rdeči šal«.

Ob koncu bosta še dve oddaji o makedonskem romanu, posamezne predstavitve najboljših romanov, ki so po vojni izšli v Makedoniji, pa bodo v začetku drugega polletja.

Prav tako bo v drugem polletju s posameznimi oddajami predstavljena tudi povojna ustvarjalnost narodnosti, ki žive v Jugoslaviji. Vendar pa bomo o programu za drugo polletje še pisali.

O oddajah Samoupravljanje s temelji marksizma in Aktualni problemi marksizma za srednješolce

V nekem trenutku našega družbenega razvoja smo se nenadoma zavedli, da smo teorijo marksistične misli pustili nekoliko ob strani. Prepričani, da nam družbena praksa in socialistična zavest pa še delovna vnaša zadostujejo, smo se znašli v pomankanju teoretičnih usmerjaj pri nadaljnji graditvi samoupravne družbe. Ko smo »prišli k sebi«, so se zadeve bistveno spremenile. Mnogi namstveni in praktični delavci, med njimi ne nazadnje učitelji, so začeli svoje znanje in izkušnje obsežneje posredovati soobčanom, soodgovornim, delovnim tovarišem, mladini. Nastajale so nove publikacije, v marksistično izobraževanje sta se močnejše vključila radio in televizija ter vsa druga sredstva obveščanja — od dnevnih in tedenskih časnikov do tovarniških, šolskih in drugih glasil. O marksizmu so govorili na raznih sestankih: takrat, ko je bilo treba pojasnjevati, in takrat, ko je bilo treba ugotavljati, kje smo.

Če povzamemo navedeni ugotovitvi — da smo v nekem trenutku prepustili razvoju, naj »sam odloča o potovanju skozi čas«, in smo potem, ko smo se tega zavedli, krepko poprijeli, da bi to popravili in spreminjali, lahko sklenemo: kvaliteta in kvantiteta seznanjanja z marksistično teorijo (in prakso!) sta se v zadnjih letih močno povečali. To je dobro. Hkrati pa vemo, da vsakršni hiter razvoj povzroča notranje napetosti, ki jih, če niso predolgotrajne, ljudje zmoremo. S tem seveda nočemo trdit, da smo bili pri ponovnem vzponu razglabljanja o marksizmu pri nas preveč »udarni«. Za tole gre: na področju radijskih šolskih ur smo se zavedali, kaj pomeni povečanje obravnavanja takega področja človekove ustvarjalnosti. Ubrali smo načelo postopno-

sti. Zavedali smo se celostnosti marksistične znanosti, in tega, da je učenci, ki zapuščajo osnovno šolo, tudi srednješolci, ne poznajo dovolj (to je posledica omenjene celostnosti, premajhne družbene pomoči učiteljem vseh predmetov in premajhne splošne angažiranosti v omenjenih letih) smo se lotili najprej pojasnjevanja predmarksističnih idejnih tokov, nato »pravih« temeljev marksizma in končno tega, kako so se znanstvene ugotovitve Marxa, Engelsa, Lenina in drugih mislecev potrjevale v praksi.

To je na videz preprosta razdelitev, vendar tisti, ki so nas poslušali, vedo, da je bilo v resnici drugače. Vzemimo preteklo šolsko leto. V prvem polletju smo obravnavali zakon o združenem delu. Čas za to je bil nadvse primeren, zlasti, ker je zakon še nastajal. V začetku poletja smo govorili o osnutku, nato o predlogu zakona in končno o sprejetem zakonu. Tako je prišla do izraza tudi velika dinamičnost v družbenem življenju, kar pa za oblikovalce oddaj ni bilo preprosto. Vendar so jih pripravljali tako, da je bil namen »male ustave« jasen najširšemu krogu poslušalcev. Dokaz: za besedila oddaj, ki so ostajala v našem arhivu, so se zanimali neposredni proizvajalci v delovnih organizacijah, vodilni delavci, učitelji v srednjih šolah. Čeprav so bila besedila napisana jasno in preprosto, smo, ker so bile oddaje namenjene predvsem mladim (natančno srednješolcem), vabili po vsakem predavanju pred mikrofonom mlade delavce iz tovarn, ustanov, poklicnih šol, strokovnih šol in gimnazij. Spravevali so predavatelja o vsem, kar se jim je zdelo v prejšnjih oddajah premalo pojasnjeno.

V drugem polletju smo bili izrazito teoretični, vendar sodobni. Tedaj so se kot predavatelji

predstavljali poslušalcem znanstveniki, ki so razčlenjevali marksistično misel v odnosih do raznih pojavov v svetu in doma, v soddobnosti z znanostjo in posebej v odnosu do znanstvenega ugotavljanja socialistične prakse.

Splošna razdelitev gradiva v preteklem šolskem letu velja tudi za letošnje. Zdaj smo že pri prvih intenzivnih pripravah na kongrese in konference Zveze komunistov Jugoslavije. Ko se pripravljamo nanje, moramo spet računati, da mnogi mladi ljudje nimajo razčiščenih pojmov o sodobnih dogajanjih. Najprej morajo torej obnoviti znanje o razvoju delavskega gibanja v Jugoslaviji, in v njenih predelih, ko naše države še ni bilo. Zato pojasnjujemo po radiu razvoj do nastanka komunistične partije in nato njen razvoj. Za obdobje po drugi svetovni vojni je nujno pojasniti mnoga pluralistična dogajanja. Spregovoriti bo treba o silovitih gospodarski dinamiki, samoupravljanju, ki je postalo mednarodni pojem, čeprav ga nikomur ne vsiljujemo, informiramo, kot pojavu, ki je globoko posegel v premočrnost naše družbene in gospodarske graditve, saj se je bilo treba spopasti z mračnostjo, kar je terjalo dodatne napore vsega jugoslovanskega ljudstva. In seveda: o izrednem ugledu Jugoslavije v svetu, kar je posledica njenega načrtnega vključevanja v mednarodne tokove ob polnem spoštovanju drugih. Razvoj sedanosti pa je tolikšen, da prinaša novosti iz dneva v dan. Zato je treba razumeti, kaj je to samostojnost partij in držav, kaj pomeni vodstvo delavskega gibanja iz enega središča, kaj je proletarski internacionalizem, kaj evrokomunizem.

V drugem šolskem polletju bomo obravnavali vprašanja marksistične znanosti v sodobnem svetu spet s teoretičnega vidika ter v povezavi s področji, kot so množična kultura, komunikacijski procesi, mednarodni odnosi, etika, nacionalno vprašanje itd.

Povojna književnost jugoslovanskih narodov in narodnosti

Oddaje, ki so namenjene srednješolcem, bi pravzaprav morale v tem polletju imeti naslov: Povojna pripovedna proza jugoslovanskih narodov in narodnosti.

Pred leti je namreč nastal ciklus oddaj, ki so ga pripravile vse jugoslovanske postaje, vsaka je pripravila po pet oddaj (pregled razvoja povojne književnosti, povojna pripovedna proza, povojna poezija, povojna dramatika in pregledi povojne esejske). Izmed teh štiridesetih oddaj,

ki so bile na sporedu v šolskem letu 1974-75, smo izbrali esejične pregledne oddaje, ki govore o povojni pripovedni prozi, in jih dopolnili s predstavljajo del, ki imajo v povojni pripovedni prozi posebno mesto.

Da bi bili ti pregledi razvoja povojne pripovedne proze čim bolj zaokroženi, smo ob esejičnem oddajo Povojni hrvaški roman uvrstili oddajo o Vjekoslavu Kalebju in njegovem romanu »Čudoviti prah«, Mirka Božića in roman »Colonello« ter Vladana Desnico z romanom

ARMADA SMO VSI

Pogumno k uspehu

O vojaški gimnaziji Franc Rozman-Stane v Ljubljani, o njihovih načrtih, prizadevanjih, željah in težavah, smo v Prosvetnem delavcu že veliko pisali. In vendar se sleherni jesen vpiše v to gimnazijo nekaj novih desetih mladih fantov, ki prinašajo s seboj svoje navade in razposajenost, skratka, življenje, kakršnega so posamično živeli štirinajst ali petnajst let. V šoli so nekatere navade usahnile, druge pa so se združile v tok, ki vodi k redu in disciplini, k učenju in znanju — do končnega cilja.

Čeprav so mladi fantje, zbrani v letošnjem prvem letniku, šele mesec dni gimnazijci vojaške gimnazije v Ljubljani, pa so v tem času že nekoliko spoznali novo okolje in življenje. Prav zato smo hoteli zvedeti, kakšni so njihovi vtisi zdaj po enomesečnem šolanju in kdo jih je pravzaprav navdušil za vpis v vojaško gimnazijo, za vojaški poklic?

Odgovorilo je devet gimnazijcev vojaške gimnazije Franc Rozman-Stane:

BOŽO HIMELRAJH iz Maribora: »Za vojaško gimnazijo sem se pravzaprav odločil sam, navdušili pa so me najrazličnejši filmi o delu in življenju v naši armadi in misel, da je ta poklic le nekoliko drugačen od drugih, da v njem ni enoličnosti.

Ker smo tu šele dobre tri tedne, je o vtisih težko povedati kaj več. Lahko rečem, da je tisti

strah, da učne snovi ne bom zmogel, že mimo. Tu imamo sodoben internat, lepo šolo ter profesorje in vzgojitelje, ki so nam v pomoč ob vsakem času. Menim, da bom šolanje uspešno končal in nekoč postal oficir v JLA.«

ANDREJ HERIČ iz Rogaške Slatine: »Za vpis v vojaško gimnazijo sem se odločil sam. Veliko o tej šoli pa sem zvedel že v šestem ali sedmem razredu, vendar sem se odločil dokončno šele v zadnjem razredu osnovne šole.

Vesel sem, da sem med tistimi nekaj več kot šestdesetimi gimnazijci, ki smo bili letošnji jesen sprejeti v vojaško gimnazijo. Moram priznati, da sem se sprva nekoliko bal discipline, o kateri so še doma veliko govorili. In zdaj sta mi prav tukajšnji red in disciplina tako zelo všeči!«

MARKO SEKETIN iz Ilirske Bistrice: »Še zdaj se spominjam,

V šestem ali sedmem razredu osnovne šole sem bil, ko sem listal po reviji Naša obramba. Na eni izmed strani sem opazil razpis za vpis v vojaško gimnazijo, takoj na naslednji strani pa sem bral reportažni zapis o življenju in delu v njej. Čez dobro leto odločitev seveda ni bila težka.

V začetku sem imel malo težav z zgodnjim jutranjim vstajanjem in jutranjo telovadbo. Zdaj je tudi to že za menoj!«

BOGDAN HORVAT iz Mirne na Dolenjskem: »O vojaški gimnaziji sem veliko slišal po radiu in gledal po televiziji pa tudi v šoli smo se zadnje leto veliko pogovarjali o vojaških po-

klicih. Morda prav od tu izvirata moje navdušenje in odločitev za to šolo!

Začetek je povsod težak. Nekateri pravijo, da se ne morejo privaditi novim razmeram niti takrat, ko gredo na počitnice na morje. Menim, da sem se kaj hitro vživel v novo okolje. Kaj bi se tudi ne, saj imamo veliko prostega časa, ki ga največ porabimo za šport. Šeasoma se bo seveda nabralo tudi veliko učne snovi, vendar upam, da jo bom zmogel!«

BRANKO ČEHNER iz Selnice ob Dravi: »Že v osnovni šoli sem razmišljal o svojem prihodnjem poklicu. Nobena srednja šola se mi ni zdelo bolj primerna kot prav vojaška gimnazija. Moje želje in hotenja so podprli tudi starši.

Takoj na začetku se mi je res nekoliko stožilo po domu, po prijateljih, znancih... Zdaj imam tu veliko prijateljev. Tudi možnosti za učenje so menda na naši šoli boljše kot drugje. S poukom začnemo ob pol osmih. Ob dvajstih imam kosilo in potem vse do štirih popoldan prosto. Do večerje so učne ure, potem gremo lahko tudi v mesto po opravkih; ta prosti čas najraje

porabimo za številne proste dejavnosti zunaj rednega pouka!«

JANI ŽURAN iz Hoč: »Že od nekdaj so me navduševali vojaški poklici. Še preden sem končal osemletko, sem se odločil za vojaško gimnazijo. Vpisal pa sem se šele potem, ko je bil tudi profesor v šoli enakega mnenja!

Začetne težave so za nami, pred nami pa sta delo in učenje. In tega se moramo zavedati. Upamo, da na koncu ne bomo razočarali naših profesorjev in vzgojiteljev!«

Rad imam red in disciplino in po treh tednih bivanja tu v Ljubljani lahko že rečem, da sem našel tisto okolje, ki sem si ga želel. Nismo še dolgo tu, vendar moram reči, da toliko resničnih prijateljev hkrati že dolgo nisem imel!«

MIROSLAV GALUN iz Ptuja: »Še preden se je večina mojih sošolcev v osmem razredu odločila za poklic, sem zase že vedel, da se bom vpisal v vojaško gimnazijo. Predavanja v osnovni šoli o vojaških poklicih so mojo odločitev še bolj podprla.

Začetne težave so za nami, pred nami pa sta delo in učenje. In tega se moramo zavedati. Upamo, da na koncu ne bomo razočarali naših profesorjev in vzgojiteljev!«

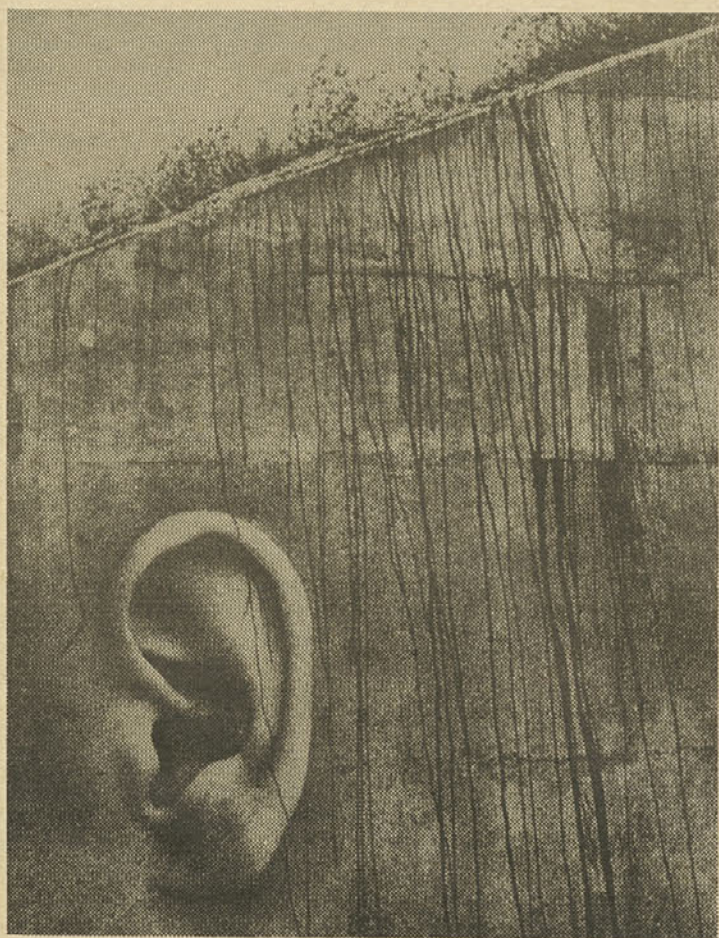

ZLATKO PREDIKAKA iz Majšperk pri Ptuj: »Za vojaški poklic in za vpis v vojaško gimnazijo me je navdušil moj učitelj fizike v osnovni šoli, ki je tudi sam oficir. Ni mi žal, da sem se odločil za to šolo. Če bi moral zdaj znova izbirati, bi spet izbral to gimnazijo.

Niti v šoli niti v internatu nam nič ne manjka. Starešine in profesorji nam dobro nadomestujejo starše in nas vodijo h končnemu cilju.«

TONE URBAS

kultura

Joan Fontauberta: Zakaj tega ne rečeš? — 1974

Grupa Junij razstavlja v Mariboru

Razstavní salon Rotovž

V razstavnem salonu Rotovža so za začetek nove kulturniške sezone odprli razstavo GRUPE JUNIJ. Dela slikarjev, satirikov, grafikov, fotografov in kiparjev odpirajo s svojo jedro likovno govorico nove razsežnosti v pojmovanju in razumevanju likovne umetnosti: obiskovalec se lahko seznani z likovnim načinom in stilom izražanja ustvarjalcev iz Severne in Južne Amerike, Azije in Evrope. Primerjava bolj ali manj mladih likovnikov, ki ustvarjajo vsak na svojem koncu sveta, lahko veliko pripomore k razumevanju sodobne likovne govorice. Govorice, ki spodbuja k razumevanju kulturne ustvarjalnosti v času, ko se pred nami odpirajo dileme, kaj je pravzaprav likovna umetnost in kaj nesmisel ali kič.

Poleg drobcev novega likovnega izraza ponuja razstava zanimivo sintezo klasičnih izhodišč z likovnimi rešitvami, na drugi strani pa ruši pregraje med oblikami likovnosti. Razstava je posvečena pred kratkim umrlemu Manu Rayu, sodelavcu GRUPE JUNIJ. Odprta bo do 2. oktobra.

MIROS

Izredna razstava v Goričanah

Predkolumbijska umetnost iz Peruja

S svojim dosedanjim delom je muzej Goričane vidno pripomogel, da smo tudi na Slovenskem v širšem merilu začeli spoznavati kulturo in umetnost narodov zunaj Evrope; tako so razstave bistveno pripomogle k temeljnemu spoznavanju tipičnih in pomembnih civilizacijskih, kulturnih, umetnostnih pojavov raznih narodov na raznih celinah, hkrati s spoznavanjem takih vrednot pa se je spremenjala tudi naša preživetja, često tudi po nepotrebnem privzdignjena zavest o vrednosti vsega, kar je evropsko, v spoznanju, da je lahko vsaka kultura v avtohtonu, ljudski pojavnosti životvorna, da je ne moremo obravnavati po vrednostni lestvici z izhodiščem evropskega modela.

Razstava predkolumbijske umetnosti Peruja v Goričanah je organizirana v sodelovanju z Italijansko-latinskoameriškim inštitutom v Rimu in Nacionalnim inštitutom za kulturo Peruja iz Lime. V razdobju od 3000 let pr. n. št. pa do srede 16. stoletja (španskih konkvistadorjev), ko je bila razdrta in civilizacijsko uničena predkolumbijska državnost, kultura, spada vse tisto, kar govori o avtohtonu umetnosti te celine, oziroma Peruja. Razstavljenih je 350 eksponatov (!), kar tudi drugod v Evropi le redkokdaj lahko vidimo. Gre za predmete iz gline, lesa, kosti, tkanine, za pisavo, za keramiko uporabnega značaja z izredno slikovitostjo in samosvojo plastično obdelavo, za zlate predmete. Ne gre le za Inke, ki so nam (v tem predelu) še najbolj v zavesti, ampak za kulturo Vicus, Viru, Moche, Huaca, Cajamarca, Pto-Inka idr. Kakor je mnogokaj skupnega, npr. v glineni posodi, pa bo tudi manj občutljivo, oko razvidelo različice v figuraliki, v geometrizirani ornamentaliki, v modeliranju in stilizaciji. Mnoge teh kultur so tudi za prebivalce Južne Amerike zavite v meglo. Le ostaline govore o doseženi kulturi, umetnosti, še zdaleč pa ni pojasnjen celoten ustroj vsega, kar je taka civilizacija ustvarila. Verjetno je zbudilo največjo pozornost posodje iz gline, tisto s samobitno figuralno osnovo, zlasti še, če gre za prostorski kompleks posode, ki daje mnogo več kot obraz, poenostavljeno figuro, skratka tisto, česar v evropskem prostoru v keramiki kar ne bi mogli zaslediti. Če so bili ti predkolumbijski predmeti nekoč označeni kot obrtniški izdelki — verjetno zaradi praktične rabe, pogosto pa sta etnologija in arheologija zadnjih desetih let upravičeno spremenila tradicionalno gledišče v prid umetniške doseženosti.

Ob prvem soočanju s predkolumbijsko umetnostjo (v Peruju) se utrne misel o izumrlih civilizacijah in nenazadnje o zgodovinski oddaljenosti od te dobe, o dosežkih antropologije, arheologije in etnologije. Kakor je bil presek konkvistadorske civilizacije usoden, ugonablajoč za staroselce, pa je očito, da sledi te umetnosti niso povsem preminule, saj se sledi nekdanjega tu in tam pojavljajo tudi v sodobni umetnosti. Če se povrnemo k razstavi v Goričanah: izjemno doživetje, izredna priložnost.

I. G.

Učitelji in književnost

RAZMIŠLJANJE O ŠTIRINAJSTEM PISATELJSKEM SREČANJU ŠTATENBERG 77 S KNJIŽEVNIKOMA JANEZOM ŠVAJNCERJEM, ČLANOM ODBORA SREČANJA IN SLAVKOM KOČEVARJEM-JUGOM, PODPREDSEDNIKOM ODBORA.

Letošnje septembrsko srečanje pisateljev na temo OD MODERNE DO DANES na gradu Štatenberg je razgrnilo nekatera vprašanja, ki zadevajo sodobno literaturo in razlago sodobne poezije na srednjih šolah.

Pisatelji in literarni teoretiki so menili, da je naše šolstvo zaostalo v interpretaciji sodobne slovenske literature; instrumentarij njenih razlagalcev je klavrn. Iz teh ugotovitev se je razpletlo tole razmišljanje.

VPRAŠANJE: Ali naša zdajšnja umetnost zares ni več umetnost, ampak je »nič in predstavlja nikogar, literat pa je nekdo, ki predstavlja nič in nikogar«, kot je to v referatu poudaril literarni teoretik profesor Franc Zadravec?

JUG: Zame je umetnost še vedno izpoved in v drugačno sploh ne verjamem. Verjamem pa v smisel eksperimenta, v smisel igre. Tudi tisti, ki je prepričan, da ničesar ne izraža, izraža vsaj svojo nemoč, kaj izraziti.

ŠVAJNCER: Pri tem vprašanju je treba upoštevati predvsem merila literarne teorije. Če so ostala nespremenjena glede na ocenjevanje posameznih literarnih del, potem je gledanje literarnih teoretikov na današnjo umetnost mogoče različno sprejemati. Vsekakor ne brez pomislekov, kajti tipičnega junaka v zgodbi dandanes ali ne poznamo več tako kot v preteklosti, ali pa nastopa bolj simbolično, ustvarjalec sega ob njem v različna področja od filozofije do sociale. Sedanja umetnost na videz zares ni več izpoved, nikakor pa ne more biti nič, marveč je prej odsev sedanjega zelo razgibanega časa in pojavov, pa tudi odzivov na tehniko in avtomatizacijo. Mnenja bodo ostala različna, saj ni mogoče izdelati modela za književno ustvarjanje. Potem bi postala književnost uniformirana.

VPRAŠANJE: Kakšno je današnje »znamenje« umetnosti? Ali res ustvarja vsakdo po svoje, ali res ni več gradiva za simbolične junake? Ali slovenska literatura ne premore več ustvarjalnega srca?

JUG: Mislim, da je za simbolične junake dovolj gradiva, samo mnogi ga ne znajo, ne morejo ali ne upajo upodobiti. Tudi najsoodobnejša proza, če ima umetniško prepričljivost, izraža simbole današnjega časa, le na svoj način.

ŠVAJNCER: Gradiva za simbolične junake je v obilici, kajti dokler bo človek obstajal, bo tudi usmerjevalec dogajanja, razvoja

in življenja. Morda je zgrešeno pričakovati, da bi ustvarjalci kar naprej hodili po ustaljenih poteh kot občudovalci lepote narave in s tem tudi rabe znanih izrazov. Sredi življenja je že treba ostati, vendar je odvisno od ustvarjalca, kako je močan v sebi, da ga prikaže kar najbolj zanimivo.

VPRAŠANJE: Dovolita mi, da vaju spomnim na simpozijско razpravo, v kateri so govorili o »proizvodnji« sodobne poezije. Kako naj profesorji v srednji šoli razlagajo sodobno poezijo učencem? Ali je ta razlaga sploh možna? Ali je mogoče razložiti bistvo umetnosti?

ŠVAJNCER: Razlaga sodobne poezije v šoli je odvisna predvsem od učitelja in profesorja. Če sam ni dovolj na tekočem in je privrženec klasike, bo težko kaj prida napravil s sodobnimi stvaritvami. To pomeni, da mora spremljati sodobne tokove, se jim približati in jih skušati razumeti.

JUG: Da, sodobna poezija je tudi v sodobni srednji šoli še v nomen pastorek. Zanj ni dovolj časa, ker so najbrž programi prenatrpani s faktografijo literarne zgodovine. Učenci — razen izjem — ne znajo »odkleniti« sodobne poezije, ker nimajo ključa za to. Brati je treba znati, naučiti se je treba razumevati simbole in čedaje zahtevnejšo grafiko sodobne poezije, njeno lapidarnost, njeno večpomenskost. Profesorji na srednjih šolah za takšno interpretacijo niso usposobljeni, sodobna literarna teorija pa jim daje premalo pripomočkov za šolsko rabo. Vešča interpretacija lahko mlademu človeku vsaj nakaže pot, po kateri bo sam dalje iskal pomene, skrite v pesniškem pomeni. Receptov, kako bi pojasnili vso sodobno poezijo, pa seveda ni in jih ne more biti.

ŠVAJNCER: Toda temeljna merila vsekakor so. Ob vsem tem pa še vedno prevladuje subjektivnost, torej vsak posamezni razlagalec sodobne umetnosti nehoti dodaja v prvi vrsti svoje poglede. Skrb celotne družbe bo morala biti usmerjena tudi na to področje, kar si je možno obetati od usmerjenega izobraževanja.

VPRAŠANJE: Kako si kot pesnika in pisatelja zamišljata razlago sodobne poezije učencem srednjih šol?

JUG: Odkar so tekmovanja za bralne značke, so ustvarjalci pogosto med mladimi na osnovnih šolah. Z njimi se srečujejo in pogovarjajo, odpirajo jim srca in oči za lepo slovensko besedo. Nastopi na šolah, živo branje poezije in proze, odgovori na številna vprašanja lahko olajšajo delo prizadevnim učiteljem. Takih stikov na srednji stopnji skorajda ni. Profesorji so torej brez »ilustratorjev«, brez pomoči. Mislim, da s suhoparno razlago ni mogoče nadomestiti žive besede.

ŠVAJNCER: Vsekakor je treba pesem najprej glasno pre-

Keramična posoda kulture Moche cca. 200—300 let po n. št. Z razstave predkolumbijske umetnosti v Goričanah.

brati ali jo posredovati posneto na plošči ali magnetofonskem traku. Iz celote je treba razbrati bistveno. To je prva stopnja razlage. Zgrešeno pa je, po mojem, da bi pesem secirali in se ustavljali pri vsaki besedi ter ugibali. Struna mora sama zazveneti, ko se je dotaknemo.

VPRAŠANJE: Trdijo, da so učni programi za srednje šole zastareli, ker niso v učbenike vključeni mlajši ustvarjalci. Celotno proslavo se običajno končajo pri Kajuhu.

JUG: Učni programi, kolikor vem, vključujejo nekatere mlade pisce, le da po pravilu zmanjka časa za seznanjanje z njihovo ustvarjalnostjo. Vse je odvisno od posameznih profesorjev. V mojih študentskih letih je, na primer, profesorica Jovita Podgornikova na Srednji vzgojiteljski šoli v Ljubljani našla priložnost, da je dijakom predstavila mlado poezijo, tudi mojo. Prav gotovo je s takšnim delom vzgajala nove bralece, nove spremljevalce sodobne umetnosti.

Pisatelja Švajncer in Jug

Vloga in razširjenost mladinskega tiska med učenci

Kadar pri nas govorimo o pravicah do brezplačnega šolanja, navadno mislimo na učbenike in mogoče še druge učne pripomočke. V tej smeri tečejo prizadevanja in so na šolah že doseženi določeni rezultati. Vsekakor je prav, da akcija teče dalje, da vanjo vključujemo učence, starše, šolo in družbo. Saj pri tem ne gre samo za materialni, temveč tudi za vzgojni moment.

Ob tem pa se nujno poraja vprašanje mladinskega tiska in njegove razširjenosti med učenci. Temu tisku je treba dati vse priznanje za doseženo kakovost in za vlogo, ki jo ima v vzgojnoizobraževalnem procesu. Žal pa je cena sorazmerno visoka in za socialno šibke učence celo previsoka. Glede na vlogo tega tiska bi naša družba morala najti sredstva, da bi ta tisk lahko dobivali vsi učenci. Mogoče bi bilo dobro sprožiti takšno akcijo, kot je akcija za

ŠVAJNCER: Učbenike bi bilo treba temeljito predelati in jih dopolniti z deli sodobnih ustvarjalcev. Tako pa se zares nekako vse konča pri poeziji NOB. Naj ne bi bilo razlikovanja med starejšimi in mlajšimi pisci, v ospredju naj bo vrednost stvaritve.

VPRAŠANJE: Se vam zdi, da je študij slavistike še vedno preveč faktografski?

JUG: Da, pretirana faktografija se še vedno ohranja — na račun spoznavanja interpretacijskih možnosti literature.

ŠVAJNCER: Na univerzi ne more biti drugače, tam je nadaljevanje tega, kar prinese učenec iz srednje šole. Potreben bi bil vsekakor »carski rez« v tem smislu, da ne bi prevladovala pretirana načelnost z merili zastarele literarne teorije...

To je samo utrinek razmišljanja po štatensberškem pisateljskem srečanju, ki je bilo posvečeno Župančičevemu jubileju in uvod v Župančičevo leto. Pogovor in posnetek: MIROSLAV SLANA

Jugoslovanski učitelji na tujem

(Nadaljevanje s 5. strani)

skem se je začel pouk aprila, dobili smo soglasje za dopolnilni pouk na Koroškem (sedaj gre tja en učitelj), v sklepi fazi so pogovori v avstrijski Štajerski itn.

Avstrijske oblasti so začele zadeve reševati, mi pa delamo vedno bolj organizirano. Pri tem ima veliko vlogo tudi Meddržavna jugoslovansko-avstrijska komisija, ki je imela šest sej. Prihodnja seja bo na Dunaju spomladi prihodnje leto.

Naši učitelji so sijajni delavci. Na Dunaju so organizirani v aktiv, v katerem so tudi učitelji spodnje Avstrije. Aktiv je tudi pot za idejnopolično in strokovno izpopolnjevanje in usposabljanje učiteljev za njihovo zapleteno in težko nalogo. Prepričan sem, da homo v prihodnje dosegli še več.

»Vodim drugi razred. Vsi delamo z ljubeznijo. Delo pomeni zadovoljstvo. Razumljivo je, da nam je veliko lažje kot našim kolegom, ki delajo v zahodni Evropi ali v nekaterih drugih deželah. Tu ni pojavov odtujenosti in raznarodovanja. Otrokom pomagamo, da se bolje nauče resnic o svoji domovini, dajo vzljubijo tako, da bodo postali dobri državljani. Pomagajo nam vsi starši in predstavništva. Za nas študente je delo z otroki vir dopolnilnih sredstev, toda to ni toliko pomembno (na uro zaslužim 1 funt in 10 piastrov ali približno 30 din). Delamo z veseljem in zato smo srečni.«

MIRJANA ZARIĆ, LIBIJA

V ODDELKU BEOGRAJSKE ŠOLE

Po statističnih podatkih je v Libiji zaposlenih približno deset tisoč naših delavcev (60 odstotkov od teh jih je iz Bosne in Hercegovine). Večina jih je odšla v svet le za kratek čas in brez družin, zato tudi problemi šolanja naših otrok v tej deželi niso tako aktualni. V Tripolisu dela izpostava — oddelek osnovne šole »Marija Bursać« iz Beograda. Ravnateljica te male šole je Ljubica Fišer iz Zagreba.

Letošnjega seminarja v Bečićih se je udeležila tudi Mirjana Zarić, učiteljica srbskega in hrvaškega jezika, doma iz Ogulina. Njen mož je na univerzi v Tripolisu profesor arhitekture.

Mirjana meni, da ji bo seminar dobro rabil za izboljšanje vzgojnoizobraževalnega dela v mali šoli in pri dopolnilnem pouku.

»Redna šola ima 34 učencev od prvega do četrtega razreda, dopolnilni pouk pa imamo za 72 učencev, ki obiskujejo tako imenovano ameriško šolo (le majhen

del francosko). Delamo po načrtu Osnovne šole »Marija Bursać« iz Beograda — kot izpostava. Načrt je prilagojen otrokom drugih republik. Imamo precej težav. Pouk poteka v Klubu Jugoslovancev in v Ambasadi SFRJ. Učitelji dobivajo svoj osebni dohodek v Srbiji, tu pa dobimo še 100 libijskih funtov (1 funt — 60 din). Imamo zbor delavcev, svet šole, učiteljski svet, veliko vlogo

Mirjana Zarić, Libija

pa imajo starši. Radi prihajajo v šolo in nam pomagajo. Ibro Čengić, predstavnik sarajevskega podjetja »Energoinvest«, je veliko naredil za našo šolo. O, da bi bili vsi taki kot on!

Precej dela imamo. Posebno zavzeto smo se pripravljali na obisk tovariša Tita pa tudi njegova jubileja smo lepo proslavili. Vsi učitelji opravljajo svoje delo z veliko ljubeznijo. Veliko nam pomaga ambasada SFRJ. In še to naj povem, da nam je ambasador sam prinašal učbenike iz Jugoslavije.

Besedilo:
DJORDJE DJURIĆ
in NIKOLA NIKIĆ

Fotografije:
JANČI ANDOR

Na seminarju v Bečićih

Mustafa Cerić, Egipt

je organiziran enkrat tedensko, in sicer v petkih. Učence poučujejo v glavnem naši študenti, ki studirajo na kairski univerzi El Azmar. Eden izmed njih je Mustafa Cerić, študent tretjega letnika. Študira arabski jezik in književnost.

Mustafa je bil letos prvič na seminarju za učitelje, ki poučujejo otroke naših delavcev, zaposlenih v tujini. Pravi, da so taki seminarji zelo koristni, saj veliko pomagajo učiteljem, ki delajo v tujini. O sebi in svojih kolegi pa nam je povedal tole:

Nove strokovne knjige

Janez Musek: Psihologija osebnosti. Ljubljana, Dopisna delavska univerza Univerzum 1977. Ljubljana, Parmova 39.
Mladostnik — družina — družba. Ljubljana, Dopisna delavska univerza Univerzum 1977. Ljubljana, Parmova 39.
Divna Mirković-Lebl: Društvene aktivnosti pionira i omladine u osnovnoj školi. Beograd, Prosvetni pregled 1977. Beograd, Čika Ljubina 18—20.
Dr. Aleksandra Marjanović: Dečja igra i stvaralaštvo. Beograd, Prosvetni pregled 1977. Beograd, Čika Ljubina 18—20.

Zagreb, Pedagoško-književni zbor, Trg maršala Tita 4:
Hrvoje Vrgoč: Društveno-ekonomski odnosi i sistem financiranja odgoja i osnovnog obrazovanja u našem samoupravnem društvu.
Dr. Dragutin Franković: Bitna obilježja socijalističke idejnosti i političnosti nastave.
Dr. Vladimir Poljak: Nastavni sistemi.
Dr. Pero Šimleša: Na putu do reformirane škole.
Anka Došen-Dobud: Odgoj i obrazovanje u dječjem vrtiću.

Vabilo

Krajevna skupnost Svečina in osnovna šola Zg. Kungota vabita vse učitelje, ki so poučevali v osnovni šoli v Svečini na otvoritev prenovljene šole, ki bo v soboto, 1. oktobra 1977 ob 10. uri v Svečini.
Pripravljalni odbor

Popravek

V prejšnji številki Prosvetnega delavca je bilo iz članka z naslovom Kako pravilno rešiti tehnično nalogo, na strani 7, pomotoma izpuščeno tole besedilo:

Dobro usmeritev pri uvajanju postopkov reševanja nalog tehničnega pouka podaja OSNOVNI DIDAKTIČNI MODEL ZA TEHNIČNO IZOBRAŽEVANJE, ki ga je pred leti posredoval slovenskim učiteljem tehničnega pouka dr. FRIEDRICH ROTHER iz Pedagoške visoke šole v HEIDELBERGU (ZRN).

Nove šole v severovzhodni Sloveniji

Višji razredi v VIDMU OB ŠČAVNICI so se že preselili na novo zgrajeno šolo; doslej je bila opravljena »prva faza« — z denarno pomočjo občinske izobraževalne skupnosti Gornja Radgona in po zaslugi okoliških občanov, ki plačujejo kar dva samoprispevka: prvega v krajevni skupnosti, drugega v občinskem merilu za gradnjo šol. Kmalu bodo začeli graditi drugo fazo, telovadnico, sledila pa bo še tretja faza — gradnja nižjih razredov in kuhinje.

Iz zgodovine šolstva vemo, da je bilo pred 200 leti pri nas še malo šol. Šola v Vidmu ob Ščavnici je bila redkost. Prav zato bi bilo prav, ko bi zgradili novo šolo že prej.

Ob pregledu novih šol v severovzhodni Sloveniji je treba omeniti tri nove šole v LJUTOMERSKI OBČINI, ki so zrastle po zaslugi referendumskega programa za izgradnjo šol. To so posebna šola v Ljutomeru, osnovna šola v Razkrižju in podružnična šola v Vučji vasi.

Pouk v podružnični šoli v VUČJI VASI je bil tvegan, zato je tem bolj pomembna nova montažna šola s tremi učilnicami za šolarje in s prostorom za otroški vrtec. Šolsko opremo je kupila krajevna skupnost Križevci. Nova šola je stala 3,5 milijona dinarjev.

V prleškem koncu je bila prav tako dograjena posebna osnovna šola ORMOŽ. Denar za gradnjo novega objekta sta dali republiška in občinska izobraževalna skupnost, namensko pa so ga zbirali tudi delovni kolektivi občine ORMOŽ.

Ormoška posebna šola ima dvanajst učilnic, delavnice za praktični pouk tehnične vzgoje, delavnice za pouk gospodinjstva in praktičnih ved. Sodobna telovadnica meri 288 kvadratnih metrov.

Pouk v tej posebni šoli bo lahko nemoteno potekal v eni izmeni, kar je primerno za vozače iz vse ormoške občine.

Pri gradnji niso pozabili na kuhinjo. Tudi učitelji imajo primerne prostore.

Šola je stala okoli enajst milijonov dinarjev. Stoji nad ormoško Mestno grabo. Arhitek-

tonsko je zasnovana zelo sodobno, pri tem pa ne razbija tipike pokrajine.

Tudi CERKVENJAK se lahko ponaša z novim šolskim objektom, ki se lepo ujema z okolico. Ker je v tem kraju tudi kulturno življenje razgibano, so složno obnovili kulturni dom. Prenovitev kulturnega doma je stala krajevno skupnost Cerkevnik 110.000 dinarjev. Zdaj ko imajo urejen dom, nastaja vprašanje, kdo bo vodil dramsko sekcijo. Stari ljubiteljski igralec in režiser Vlado Tušak, ki je slavil že 50-letnico dela na amaterskih odskih deskah, se namreč zaradi starosti poslavlja, dramska skupina pa ostaja brez vodstva. Mogoče se bo našel entuziast med učitelji, ki so bili na podeželju že od nekdanjih pobudnikov in vodje kulturnega življenja.

Kogar zanese pot prek Slovenskih goric k avstrijski meji, na SLADKI VRH, bo videl mično novo šolo, ki je bila zgrajena s solidarnostnimi prispevki. Letos je že sprejela tristo učencev višjih razredov. Za novo šolo je veliko prispeval tudi kolektiv SLADKOGORSKE. To pa ne prese- neča, saj tovarna Sladkogorska na Sladkem vrhu in šola uspešno sodelujeta že 95 let.

Iz starih listov

Gotovo ni več treba povdarjati, da so izleti — posebno z večjimi, umnejšimi učenci — jako koristni, rekel bi, včasih tudi neobhodno potrebni; samo treba jih je umno voditi.

Marsikatera zgodovinska slika, ki govori o domači stari graščini, ali o nje razvalini, zahteva, da se učeča mladost tje kaj privede, da so še ostale spominke pregleda ter v knjigi navedene dogodke in imenitnosti poterpene najde.

Pri takih in enakih priložnostih ne bode noben učitelj zamudil, se s svojimi učenci na važen in potreben pot podati, ki mu služi v pouku in okrepitvi; naredil bode izlet.

Kako pa hčemo našo vedoželjno mladež do une razvaline i. t. d. privedi, do katere je morebiti eno uro, ali še več hoda? Ali jo bomo gonili molče kakor ovce na pašo ter gledali, da potoma nobeden iz vrste ne stopi in kake potočnice ne odterga ali pa hrošča ne pobije?

Ne, gotovo ne! Potoma naj vlada v svobodnem telesi svobodni duh, katerega pa učitelj po pameti voditi mora.

Beseda »izlet« sama po sebi pomeni že neko veselo svobodno vršenje, ki ne trpi nobenih ovir in neukretnosti okoli sebe.

H koncu gre tudi gradnja nove šole v ZGORNJEM DUPLJKU. Gradnjo šole investira sklad za gradnjo šol in občine Maribor s sredstvi iz prvega samoprispevka.

Gradnja dupleške šole hitro napreduje, in vlija domačinom upanje, da se bodo lahko njihovi otroci učili v sodobnih in prostornih učilnicah.

Prva faza graditve obsega deset učilnic, učne kabinete, kuhinjo in telovadnico. Ko bo končana druga faza, bo šola obogatena še s šestimi novimi učilnicami.

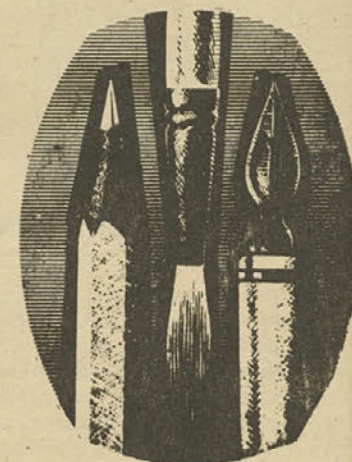
Doslej šole v Zgornjem Duplku sploh ni bilo, ampak so morali otroci hoditi v oddaljeno šolo v Dvorjane. Otroci so morali do dotrajane šole v Dvorjanah po glavni in seveda zanje tako zelo nevarni — avtomobilski cesti.

Površina nove dupleške šole, ki bo stala okrog petnajst milijonov dinarjev, je 2450 kvadratnih metrov. V tej ceni seveda še ni vračunana oprema. Šolo gradi mariborski Gradis.

Za konec tega bežnega pregleda novih šol zapišimo še to, da Stavbar dokončuje zadnjo fazo doma srednješolk v Mariboru. Gradnja doma je stala 50 milijonov dinarjev.

MIROSLAV SLANA-MIROS

Učenci, ki se izleta vdeležijo, se naj v šoli, v svojem razredu zbero in odidejo brez praske v lepi vrsti skozi mesto, trg ali vas. Zunaj mesta si izprva slobodno zapojejo kako koračnico, dokler še niso v logu, med travniki in njivami, kjer se že prosto in mogoče jako podučljivo pomenkovanje začne.

Tukaj v čvrsti, podbudljivi naravi se učenci ne vede v eni uri več nauče kakor med štirimi šolskimi stenami v treh ali štirih. Vsak učenec vidi in sliši kaj drugega in kar prepogosto pridejo vsak z drugim vprašanjem, če vidijo, da učitelj rad odgovarja, da poslušajo vsakega z otroško ljubeznijo...
Popotnik 1882 str. 77

Pomembno poslanstvo

S tem, ko so se prvo letošnje septembrsko soboto odprla vrata novega Šolskega centra v Tolminu, je postal kraj bogatejši za več kot 900 novih šolskih mest. Polovico od teh so jih zasedli učenci višjih razredov osnovne šole, drugo polovico pa učenci srednje ekonomske šole, glasbene šole, splošne in pedagoške gimnazije.

Slavnosti ob odprtju novega šolskega centra se je udeležilo nekaj tisoč občanov, številni družbenopolitični delavci, predstavniki šolstva, delegacije predstavnikov avtonomne pokrajine Vojvodine, predstavniki občine Casarse della Delizie iz sosednje Italije in drugi. Zbranim je na veliki ploščadi pred novim šolskim centrom spregovorila članica izvršnega odbora predsedstva republiške konference SZDL Majda Poljanšek, ki je v svojem govoru med drugim še posebej opozorila na uspeh naše socialistične solidarnosti in na to, da je prav Tolmin s Posočjem zgleden primer take človeške solidarnosti.

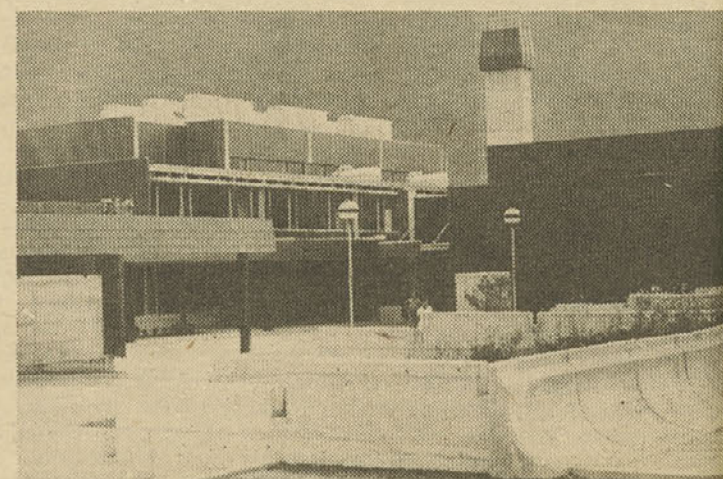
Novi šolski center bo imel pomembno poslanstvo pri vzgoji in izobraževanju vseh mladih v tolminski občini.

Šolski center v Tolminu so gradili dve leti, denar zanj pa so začeli Tolminci zbirati že pred petimi leti, ko so se odločili za samoprispevek. Zgradbe tolminskega šolskega centra, ki v celoti še ni nared, je stala do sedaj skoraj 89 milijonov din. Dobro polovico denarja so prispevali Tolminci, ostalo pa Izobraževalna skupnost Slovenije.

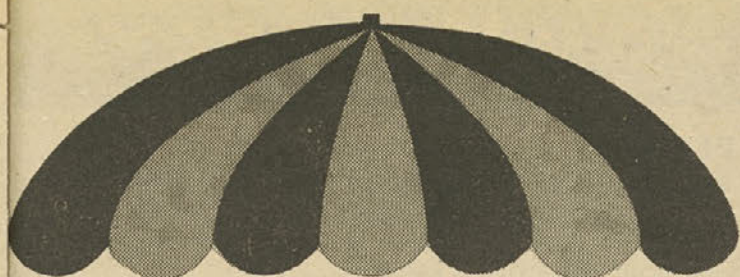
Kot že rečeno, so dela pri gradnji centra zaradi naravne katastrofe, ki je prizadela kraje in prebivalce občine Tolmin, nekoliko zastala. Dograditev drugega dela šolskega centra bi postala vprašanje, če se ne bi tudi tu pokazala človeška solidarnost. Z denarjem je pomagala avtonomna pokrajina Vojvodina, ki je za dokončno zgraditev šolskega centra v Tolminu namenila 14 milijonov dinarjev.

Po sedanjih predvidevanjih bodo vsa dela končana že sredi prihodnjega meseca, novi šolski center v Tolminu pa se bo v znamenje hvaležnosti in priznanja delovnim ljudem Vojvodine imenoval po tej naši socialistični avtonomni pokrajini.

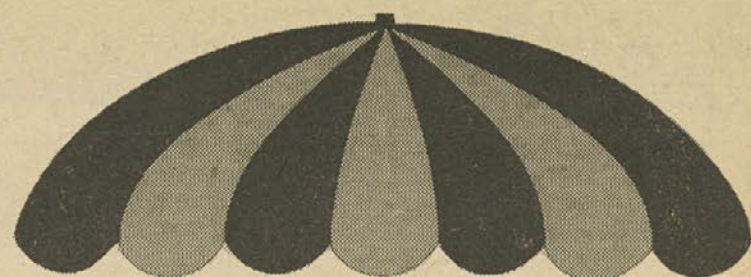
TONE URBAS

Pogled na nov Šolski center v Tolminu (Foto: T. U.)

FRUCTA SOK kozarec svežega sadja!

Oživljanje vrednot

V počitniškem naselju ZB NOV Maribor — Valovine pri Pulju

Otroci iz petih šol sevniške občine, vrhniške, borovniške in lendarvske šole ter učenci iz nekaterih šol bratske republike Hrvatske so z velikim navdušenjem sprejeli »za svojo« ŠOLO V NARAVI na Valovinah pri Pulju. V tem kraju ima sicer svoje počitniško naselje ZB NOV Maribor, pred koncem in v začetku šolskega leta pa se naselijo tam šolarji.

Na Valovinah so otroci skoraj vzljubili »oficirja za mladi rod«. To je upravnik počitniškega naselja ZB NOV Maribor—Valovine, upokojeni mornariški oficir Jože Pretnar, ki se je z velikim posluhom za otroška hotela in težave, »specializiral« za šolski živčav. S svojo vojaško disciplino, ki se mu pretaka v krvi, in v očetovsko pozornostjo je pritegnila mlade. Sevniki četrtošolci, ki so bili lani na Valovinah in so se letos v začetku septembra vnovič vrnili tja kot peto-

Otroci so spoznali vojašnico. S. Mašere, vojaško pristanišče, z mornarji so pluli na vojnih ladjah. Pestre stike razvijajo na kulturnem in športnem področju. Srečanja z mornarji so za otroke bogata šola za življenje.

Sevniki ravnatelj Bovec Jože, ki je pripotoval z otroci na Valovine, ni mogel prehovati prijaznega osebnega počitniškega naselja ZB NOV Maribor, ki razume živahnost malih razgrajev. Navdušen je bil nad tovarišem Pretnarjem, ki je omogočil otrokom bivanje v naselju za borih 75 dinarjev dnevno. Otroci so dobili za ta denar tudi pet obrokov hrane.

Za sevniške otroke so prispevali denar za desetdnevno šolo v naravi vse TOZD občine Sevnica in starši.

Podatek, da je bilo med 323 sevniškimi učenci samo 48 plavalcev, ob koncu pa je ostalo

(Foto: Amond Papotnik)

MALI SEVNČANI TEKMUJEJO: kdo vrže dlje kamen... (Foto: Miroslav Slana-Miros)

šolci, so vse leto nestrno čakali na srečanje s svojim »oficirjem in z morjem...»

Zanimivo je, da otrok ne moti njegova »železna disciplina«. Vzljubili so upravnika in s tem tudi njegova »povelja«, ki so prijetna in poučna hkrati.

Poveljnik Pretnar je zadovoljen. Smehljaje pritrjuje, da mu je kar všeč, ker lahko po dolgem času spet pelje mlade vojaškega duha.

Znano je, da imajo učenci v šoli v naravi veliko možnosti, da sodelujejo v raznih dejavnostih, vsak pa se mora naučiti tudi plavanja.

Njihov temeljni smoter je spoznavanje SFR Hrvatske s poudarkom na spoznavanju istrskega rastlinstva in živalstva.

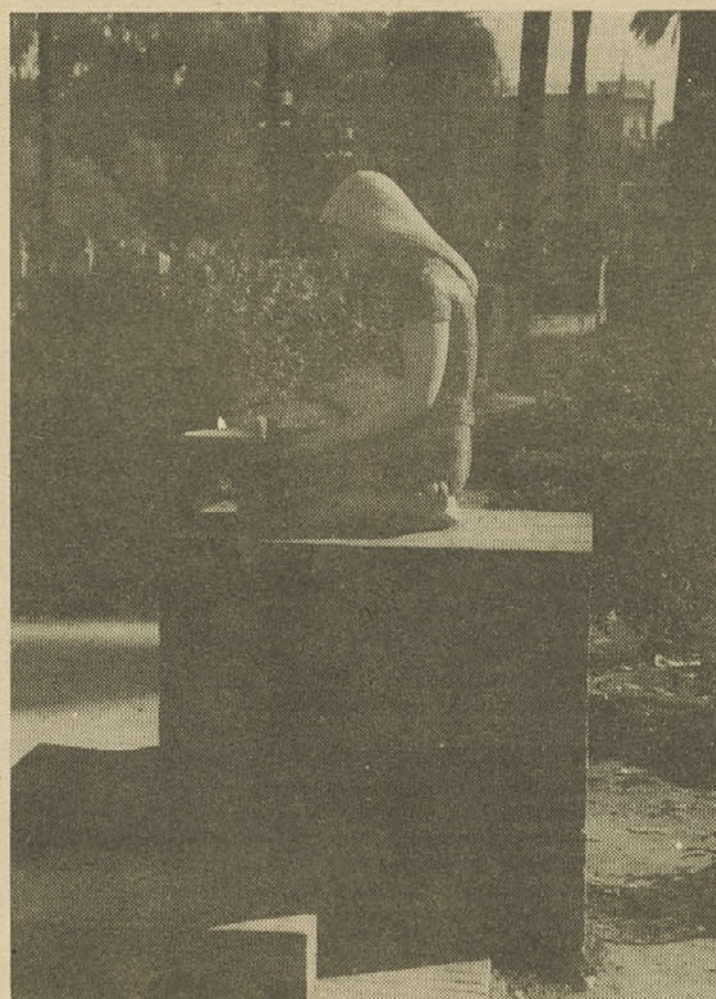
Dragoceno je tudi sodelovanje puljskih mornarjev z otroci. To sodelovanje jim je omogočil prav Jože Pretnar, ki je v mornariških vojašnicah še vedno kot doma.

samo še 20 polplavalcev brčkone ne potrebuje komentarja, saj je jasen.

Življenje otrok, ki so imeli ŠOLO V NARAVI v Valovinah, je spominjalo na eni strani na življenje brigadirjev, na drugi pa na življenje vojakov. Omenili smo že pestre interesne dejavnosti, povejmo pa še to, da ob večerih vrte filme, imajo svoj akvarij, ki ga vsak dan bogatijo z novimi najdbami, urejajo stenčar in LI-KOVNO galerijo.

Spuščanje zastave, javna priznanja najboljšim, Pionirska organizacija in šola mladih samoupravljalcev. Oživljanje in širjenje tistih lepih vrednot, ki so bile v naši podpretekli zgodovini krona kolektivnega čuta za našo družbeno skupnost in so potrdilo, da je v slogi in enotnosti moč. Šola za življenje.

MIROSLAV SLANA-MIROS

Deklica iz keramike — sredi pravljice Seville (tam je zelo razvita keramična industrija).

Letovanje — šola slovenskega jezika

Za mano je ostala jesenska Ljubljana. Namen mojega popotovanja je bil ujeti utrip življenja in dela skupine 104 otrok in vzgojiteljev iz Beneške Slovenije, ki so bili gostje v počitniškem naselju Rdečega križa Slovenije na Debelem Rtiču. Nemoteno sliko letovanja mladih Slovencev iz krajev onkraj meje. Akcija je v Sloveniji zbudila veliko pozornosti in otroci so se že kar privadili novinarjev. Živahno so tekali po obali in brskali po pesku.

— Kaj neki tako vztrajno iščejo?

»Danes je na vrsti iskanje skritega zaklada,« pojasnjuje likovni pedagog Pavel Petrinčič. »Naš program nenehno izpopolnjujemo. Imamo že več dejavnosti. Izdajamo glasilo, pojemo, rišemo, imamo gledališče in drugo.«

— Akcija torej ni nova?

»V letošnjem — četrtem letu naših akcij je novo predvsem to, da smo obiskali Slovenijo, učenje slovenskega jezika na neposreden način. Novi so stiki s slovenskimi otroki. Obiskala nas je delegacija šole Rihard Jakopič, pričakujemo pa tudi obisk iz Osnovne šole Dekani. Samo akcijo bomo skrbno analizirali in upam, da bomo prišli tudi prihodnje leto.

— In kaj pravijo otroci?

Odgovor preglašuje zmagoslavni vzklik iz veselih otroških ust. Pravkar so odkrili zakopani zaklad. Posrečilo se jim je, še preden je sonce naznanilo čas večerje. Medtem ko otroci večerjajo, se sprehodim po naselju. Spremlja me pedagoški vodja Rada Kačič. Zvem, da je letos letovalo na Debelem rtiču že 4200 otrok. Tovarišica Rada mi potoži, da so pokazali vrteci za letovanje v zad-

nji izmeni (od 21. 9. do 17. 10.) malo zanimanja. Tako v prostornih paviljonih ni običajnega trušča. Že od daleč je mogoče slišati ubrano petje. Otroci so povečerali in na vrsti je kulturni spored. Prej na obali so bili še polni nemira in živahnosti, zdaj pa so zbrani v ubrano skupino, ki poje slovenske pesmi iz Benečije.

»Tudi doma radi pojejo,« pojasnjuje Adreina Tružnjak. Sama je doma visoko v hribih, kjer je veliko dela. Kljub vsemu najde skupaj s starši, bratom in sestrama dovolj časa za lepo slovensko pesem. Njena velika želja je, da bi se naučila knjižne slovenščine.

Pripoveduje, da manjka tovarišice, ki bi z otroki znale lepo govoriti slovensko. O tem mi pripoveduje tudi Živa Gruden, novinarka v Tiskovnem uradu Beneških društev. Pojasnjuje, kako težko je, če človek od 14. leta posluša v glavnem le tuj jezik. Razumljivo, da izgubi poslušnost domačo govorico.

— Kaj, ko bi organizirali posebne tečaje za vzgojitelje?

»Tak tečaj bi bil seveda potreben in koristen. Ta čas je letovanje šola slovenskega jezika za učence in vzgojitelje,« mi odgovori na vprašanje Vilma Martinič, doma iz vasi Srednje. Letovanje ji je sicer všeč in pripravljen je, da bodo otroci odnesli domov kup prijetnih vtisov in koristnih novosti.

Čas teče neopazno in na tabor leže glasha škrtatov. Otroci so polegali. Prisedem k družbi vzgojiteljev. Nazdravimo, zapojemo, razmišljamo. Tudi o rojajih na Koroškem. Ne čutimo prav, kdaj zaveje svež veter, ki oznani bližino jutra.

IGOR PLOHL

viatorjeve počitnice na morju

Izbirate lahko med 41 hoteli od Ankara do Hercegnovega ter se sami odločite za čas odhoda in za število dni bivanja. Družine z otroki in starejši dopustniki se bodo verjetno posebno dobro počutili v Umagu — v POLYNESII — v naselju povsem opremljenih bungalovov. Tu si lahko sami kuhate, lahko se odločite za polpenzion ali polni penzion (cena zadnjega je 150 din). Cena polnega penziona v naselju STELLA MARIS pri Umagu je še nižja — le 138 din. Lahko najamete bungalov — za 180 din. Posebna ugodnost je tudi to, da vam pri 7-dnevnem najemu bungalova zaračunajo le šest dni, gostje, ki bivajo v naselju POLYNESIA 7-dni (polni penzion), pa se lahko peljejo zastoj z ladjo na izlet v Trst.

Skratka, zanimive ponudbe: oglasite se čimprej v eni izmed Viatorjevih turističnih poslovalnic ali pa pokličite telefonsko številko 314-544.

viatorjevi izleti v septembru in oktobru

1. KOZARA — JAJCE — DRVAR			
BIHAC	21. 10. 77	3 dni	1.050 din
2. SUTJESKA			
TJENTISTE	30. 9. 77	4 dni	1.480 din
3. LIECHTENSTEIN	21. 10. 77	3 dni	1.300 din
4. FIRENCE	30. 9. 77		
	14. 10. 77	3 dni	1.040 din
5. DUNAJ	1. 10. 77	2 dni	820 din
6. BENETKE	1. 10. 77	1 dan	205 din
7. BUDIMPESTA	8. 10. 77	2 dni	880 din
8. SAN MARINO	8. 10. 77		
	22. 10. 77	2 dni	620 din
9. SALZBURG	8. 10. 77	2 dni	750 din
10. PRAGA	14. 10. 77	3 dni	1.290 din

Prijave in informacije dobite v Viatorjevih turističnih poslovalnicah in drugih pooblaščenih agencijah.

S III. srečanja urednikov prosvetnih listov balkanskih dežel v Romuniji. Naša vesela družba pred vhodom v veliko združeno klet v Odobesti. (Foto: N. Maurer)

prosvetni delavec

List izdajata republiški odbor Sindikata delavcev vzgoje in izobraževanja SRS in izobraževalna skupnost SRS — Izhaja štirinajstredno med šolskim letom — Ureja uredniški odbor. Direktorica in glavna urednica Neža Maurer, odgovorna urednica Marjana Kunej, tehnična urednica Tea Dominko. Naslov uredništva: Ljubljana, Poljanska 6/1, telefon 315-585. Naslov uprave: Ljubljana, Nazorjeva 1/1, telefon 22-284, poštni predal 355-VII. Rokopisov in fotografij ne vračamo. Letna naročnina: 70 din za posameznike, za šole in druge ustanove 120 din. Št. tek. računa 50101-601-16915. Tiska ČZP Ljudska pravica. YU ISSN 0033-1643 Po mnenju republiškega komiteja za vzgojo in izobraževanje je list „Prosvetni delavec“ prost temeljnega davka od prometa proizvodov (glej 7. točko 1. odstavka 36. člena zakona o obdavčenju proizvodov in storitev v prometu).

ZALOŽBA **M** VAM SPOROČA · ZALOŽBA **M** VAM SPOROČA · ZALOŽBA **M** VAM SPOROČA

SPOŠTOVANI TOVARIŠI RAZREDNIKI,

zdaj, ko je začetni šolski vrvež že mimo, vam pišemo tole kratko pismo. V našem sporočilu vam želimo nekaj malega povedati o zbirkah in knjigah, ki so namenjene predvsem učenkam in učencem. To so zbirke: Mala slikanica, Velika slikanica, Pelikan, Pionirjeva knjižnica, Obrazi in Sinji galeb.

Čeprav ste se z naslovi že srečali, pa ne bo odveč, če vas še enkrat opozorimo, da boste prav te knjige lahko s pridom uporabili pri šolskem pouku kot dodatno čtivo.

Zbirke, ki smo jih našli (pa tudi druge iz programa za šolsko leto 1977/78), lahko naročite pri šolskih poverjenikih ali pri založniških poverjenikih, ki vaše šole redno obiskujejo.

Zbirke lahko naročite tudi neposredno v založbi Mladinska knjiga, oddelek za prodajo šolam, Ljubljana, Titova 3, (tel.: 25-487).

Lepo vas pozdravlja

Vaša Mladinska knjiga

MALA SLIKANICA

Zbirka se po vsebinski in likovni plati uvršča med Čebelico in Velike slikanice, hkrati pa skuša biti čimbolj dostopna po svoji ceni. Vanjo so uvrščena tako domača kot tuja kratka leposlovna dela klasičnih in sodobnih pisateljev, ljudske pravljice, pesmice in podobno. Ilustracije v teh knjižicah so delo naših znanih in uveljavljenih likovnih ustvarjalcev.

IVANČEK BEDAČEK, po ruski ljudski pravljici napisal Maksim Gorki, il. Aco Mavec

MAJ JE, MAJ, pesmice Danilo Gorinšek, il. Zdenka Golob Borčič

MARUŠKA POTEPUŠKA, slikanica brez besed, il. Marjan Amalietti

NA PAPIRNATIH LETALIH, pesmi, Dane Zajc, il. Milan Bizovičar
TINČKOVE PRIGODE, il. Marjan Amalietti
VOLK IN KOZLIČKI, ruska ljudska pravljica, il. Ančka Gošnik-Godec
MULA IN PARTIZANI, Tone Seliškar, il. Štefan Planinc
PAPIGA V ŠOLI, basni, Slavko Pregl, il. Marija Lucija Stupica

založba
mladinska
knjiga **M**

VELIKE SLIKANICE

Za to zbirko smo tudi letos pripravili več novih del in ponatisov najbolj iskanih slikanic. Velike slikanice temeljijo na literarnih predlogah, predvsem na takšnih, ki so primerne za slikarsko upodobitev. V načelu so to domača dela za mladino z izjemo nekaterih svetovno znanih umetnih in ljudskih pravljic. Izkazalo se je da je tak koncept zbirke zelo uspešen, saj se je na njegovi osnovi uveljavljala naša slikanica kot literarno likovni pojav, ki najbolj razvidno izraža značilno slovensko ustvarjalnost za otroke. V njej se učinkovito združujeta slikarska in leposlovna plat našega umetniškega ustvarjanja za otroke. V knjigah prevladuje bogata barvna ilustracija.

VŽIGALNIK, Hans Ch. Andersen, il. Kostja Gatnik
KOZLOVSKA SODBA V VIŠNJI GORI, Josip Jurčič, il. Marjan Manček

PLAŠČEK ZA BARBARO, Vitomil Zupan, il. Marija Lucija Stupica

NAJMOČNEJŠI FANTEK NA SVETU, Lojze Kovačič, il. Milan Bizovičar

POTEPUH IN NOČNA LUČKA, Svetlana Makarovič, il. Marjan Amalietti

JANČEK — JEŽEK, prekmurska pravljica, il. Ančka Gošnik-Godec

V ŽIVALSKEM VRTU, Anton Ingolič, il. Jelka Reichman

HIŠICA BREZ NAPISA, Jože Snoj, il. Štefan Planinc

PETER KLEPEC, po slovenski ljudski pravljici napisal France Bevk, il. Marjan Manček

CICIBAN, CICIBAN, DOBER DAN, Oton Župančič, il. Marlenka Stupica

MIZICA, POGRNI SE, brata Grimm, il. Kostja Gatnik

MAČJA PREDILNICA, Svetlana Makarovič, il. Dušan Klun

MLADA BREDA, po slovenski ljudski pesmi napisal Dane Zajc, il. Cita Potokar

KRESNIČKA PODNEVNICA, Polonca Kovač, il. Marija Lucija Stupica

PIKO DINOZAVER, Leopold Suhodolčan, il. Marjanca Jemec-Božič

PASTIR, Matija Valjavec, il. Marlenka Stupica

PELIKAN

Zbirka vsebuje poljudnoznanstvene oziroma informativne slikanice, ki naj otrokom različnih starosti v sliki in besedi predstavijo zanimive pojave iz narave, tehnike, znanosti, umetnosti, zgodovine in kulture.

Zbirka se deli na tri težavnostne stopnje. Prva serija je namenjena predvsem otrokom v mali šoli ter v prvem in drugem razredu osemletke, zato so te slikanice v celoti opremljene z barvnimi ilustracijami in predstavljajo nekakšno poljudnoznanstveno dopolnilo leposlovnim slikanicam. Druga serija je usmerjena k otrokom v tretjem, četrtem in petem razredu osemletke. Tu vizualna informacija temelji pretežno na barvni fotografiji in ilustraciji. Tretja serija pa je namenjena bralcem od šestega do osmega razreda osemletke in temelji na barvnih fotografijah, skicah in ilustracijah.

I. STOPNJA

VOZILA IN PROMET: Ferdinand Miklavc, il. Božo Kos
POKLICI, Smiljan Rozman, il. Štefan Planinc
KORAK V MORJE, dr. Anton Polenec, il. Lidija Osterc

II. STOPNJA

JAVKA V STAREM ČEVLJU, Branka Jurca
DOGODIVŠČINE V ATOMSKEM INŠTITUTU, dr. Jože Pahor

III. STOPNJA

ELEKTRARNE, Ivan Špolar
IZ ŽIVLJENJA KONTINENTOV, dr. Rajko Pavlovec

PIONIRJEVA KNJIŽNICA

To je nova zbirka z bogatim ilustrativnim gradivom opremljenih in aktualnih družboslovno in naravoslovno poljudno pisanih besedil, ki nastajajo v glavnem v sodelovanju s periodično revijo Pionir.

Dela z vseh področij znanosti in umetnosti se lotevajo svojih predmetov drugače kot učbeniki in so torej njihovo koristno dopolnilo. Za novo šolsko leto sta v pripravi dve deli:

OTROCI V NOB, Matija Žgajnar

O RAČUNALNIŠKI MATEMATIKI, Jože Pahor

OBRAZI

V tej zbirki sistematično predstavljamo velike slovenskega naroda, ki so pomembni za razvoj naše besedne umetnosti, glasbe, likovne umetnosti. Posamezne knjige pa bodo predstavile tudi naše največje znanstvenike in velike naše zgodovine delavskega gibanja in NOB. Zbirka ne bo zaprta v meje Slovenije, temveč bo s postopnim širjenjem koncepta predstavila velike osebnosti vseh narodov in narodnosti Jugoslavije.

OTON ŽUPANČIČ, Janez Mušič

SINJI GALEB

Zbirka prinaša sodobno domačo in tujo mladinsko literaturo. V dvajsetih letih je izšla v njej domala vsa mladinska klasika iz domače in tuje književnosti. V zadnjih letih pa se, kot že rečeno, usmerja na besedila sodobnih avtorjev, vendar imajo v njej prednost slovenski pisatelji. Ker je starostni razpon bralcev zelo velik (od 11 do 16 let) in zajema najbolj viharno obdobje mladostnika, mora izbor stremeti za tem, da je tematika čimbolj pestra. Tako sega tematika Sinjega galeba od humorja, pravljčnosti, eksotike, napete pripovedi iz preteklega in sodobnega življenja tja do prvih erotičnih vzgibov mladega človeka. Vsak letnik posebej bo vsebinsko zaokrožen; v njem želimo predstaviti čim več avtorjev različnih narodnosti. Letos bodo izšla v tej priljubljeni knjižni zbirki tale dela:

DEČEK JE VRGEL KAMEN, Dragan Božič

STOPINJE PO ZRAKU, Leopold Suhodolčan

PA DA BI ZNAL, BI VAM ZAPEL, izbor pesmi za odrasčajoče

TIL EULENSPIEGEL, J. Kolar

MOMO, Michael Ende

VAŠKA KOMANDA, Vladimir Kavčič

YANKEE NA DVORU KRALJA ARTUSA, Mark Twain

ZALOŽBA **M** VAM SPOROČA · ZALOŽBA **M** VAM SPOROČA · ZALOŽBA **M** VAM SPOROČA

**Državna založba
Slovenije**
Oddelek učil
Ljubljana, Trubarjeva 27

61001 LJUBLJANA, KOPITARJEVA ULICA 2 ● TELEFON ŠT.: 323-841

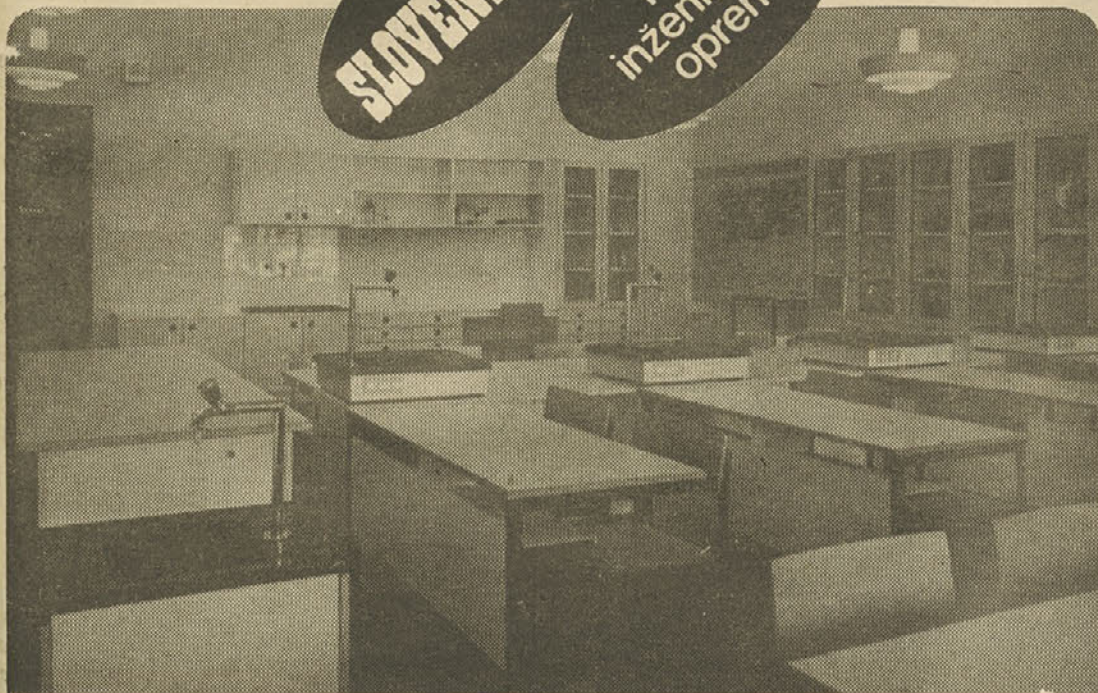
priporoča vsem šolam v šolskem letu 1977/78 iz svoje bogate zaloge:

- šolske potrebščine
- zvezke
- risalni papir
- tehnični papir
- risalne deske z ravnili in s stojalom
- vodne in oljne barvice ter čopiče
- logaritmična računalna
- digitrone (žepna računalna)
- računske stroje
- pisalne stroje
- pisarniške potrebščine

Podrobnejša obvestila o pogojih in cenah dobite pri našem podjetju pismeno ali telefonsko.

SLOVENIA

TOZD
inženiring in
oprema

SLOVENIJALES

TOZD 500:
Inženiring in oprema,
Ljubljana,
Mestni trg 10

opremlja

vse vrste in stopnje šol ter vzgojnovarstvene zavode.

Naš program obsega:

- projektiranje in strokovno usmerjanje glede šolske opreme in učil;
- dobavo in montažo šolske, pisarniške in druge specializirane opreme za posamezne dejavnosti in opreme za vzgojnovarstvene zavode.

VAŠ SINDIKALNI IZLET

GORIŠKA BRDA

Informacije, prijave: Hotel BOTIN, Nova Gorica, tel.: (0651) 21-344 in 21-324

LENDAVŠKE GORICE **85 din**

Po prihodu v Lendavo ogled naravne mušije vojščaka Hadika iz časa turških vpadov, ki je ohranjen v cerkvi med vinogradi nad mestom, nato pokušnjava v v. Rsteharjevi hiši, kleti. Sledi: kosičdomažarske specialitete v Lendavi oz. na poti v Petišovcih. Po kosilu družabne prireditve z nagradnim igram ob termalnem kapališču Terme v Petišovcih. Na poti domov še kratak postopek za ogled količaja Bobri.

Informacije, prijave: Lendava PARK, Lendava, tel.: (0699) 75-044 (rav. Marika Szabo)

GOZD MARTULJEK 75 dni
Sprejem na terasi hotela Spik: nato gorenjska malica (klobasa, zaseka, ržen kruh in čaj). Izlet k Martuljškim slo-
povam: nato gorenjska kosila ali piknik.
Informacije priložne: Hotel Spik, Gozd Martuljek, tel.: 0644 88 415.

**Učencem, ki se odločajo
za šolanje in zaposlitev,
predstavijo v Tovarni
volnenih izdelkov
Bača svoje delo tudi
z diapozitivi.
(Foto: Stane Jesenovec)**

SLOVIN

Ljubljana, direkcija brezalkoholnih pijač
Frankopanska 18 — telefon 323-442

priporoča

šolskim kuhinjam, domovom za učence, šolskim gostinskim centrom in vzgojnovarstvenim ustanovam iz svoje bogate in kakovostne zaloge:

● Osvežilne brezalkoholne napitke

- Cockto v steklenicah 0,25 lit. in 1 liter
- Jupi v steklenicah 0,25 lit. in 1 liter
- Schweppes Tonic Water v steklenicah 0,25 lit. in 1 liter
- Schweppes Bitter Lemon v steklenicah 0,25 lit. in 1 liter
- Schweppes Dry Grapefruit v steklenicah 0,25 lit. in 1 liter
- Schweppes Bitter Orange v steklenicah 0,25 lit

● Naravne sadne sokove »FRUPI«

- Frupi ribezov cocktail v steklenicah 0,20 lit. — 1 liter in v doypacku 0,20 litra
- Frupi borovničev cocktail v steklenicah 0,20 lit. in 1 liter
- Frupi jabolčni sok v stekl. 0,20 lit. in 1 liter
- Frupi breskov cocktail v steklenicah 0,20 litra in doypacku 0,20 litra
- Frupi marelični cocktail v steklenicah 0,20 litra in v doypacku 0,20 litra
- Frupi oranžni sok v doypacku 0,20 litra

● Oranžni sadni sirup v embalaži 0,70 in 1 liter

O pogojih, rokih in cenah vas lahko natančneje obvestimo pismeno ali po telefonu.

Jupi

vaša oranžada

KOMPAS JUGOSLAVIJA

ZA VAS — MISLI KOMPAS!

ZA VAS — REZERVIRA, OSKRBI, POSREDUJE:

POTOVANJA, LETNI ODDIH,
LETALSKE, ŽELEZNIŠKE IN LA-
DIJSKE VOZOVNICE, VIZUME
IN JEZIKOVNE TEČAJE V TU-
JINI.

NA VOLJO SO VAM KOMPA-
SOVI AVTOBUSI, HOTELI, ME-
NJALNICE IN RENT-A-CAR
SLUŽBA. V NAJKRAJŠEM
ČASU VAM REZERVIRA HO-
TELSKE IN ZASEBNE SOBE,
POSKRBI ZA PRIJETNE ZIMSKE
IN LETNE POČITNICE.

25-LETNE IZKUŠNJE SO POROK
KOMPASOVIH STORITEV.

ZATO-ZARES! ZAVAS - MISLI KOMPAS!

SLOVENIJALES POHIŠTVO

LJUBLJANA

Titova 50, telefon 311-379, 317-658
Plemljeva 86, telefon 51-566, 51-881

KRANJ

Savski log, telefon 24-590

MARIBOR

Cankarjeva 4, telefon 26-861,
26-895

HOČE

pri Mariboru, 76-879

CELJE

Medlog 18, telefon 26-340, 25-955
Zidanska 10, telefon 23-771

SLOVENJ GRADEC

Glavni trg 26, telefon 84-460

V naših poslovalnicah vam je na voljo bogat izbor pohištva
in notranje opreme po konkurenčnih cenah!

DNEVNE SOBE, SPALNICE, POHIŠTVO ZA PRED-
SOBE IN KUHINJE, OTROŠKE SOBE, JEDILNICE,
SEDEŽNO IN KOSOVNO POHIŠTVO